

## Ulus-Devlet İnşasında Kemalizm'in Simgesi Olarak Posta Pulları

Evrım Armağan COŞKUNER<sup>1</sup>

### Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus inşası sürecinde yapılan Kemalist reformların posta pulları görselleri aracılığıyla kitlelere nasıl ulaştırıldığına saptanmasıdır. Bu hususta posta pullarının yansıttıkları öğeler sayesinde Kemalizm ile özdeşleşerek Kemalizm'in nasıl birer simgesi hâline geldiği belirtilecektir. Araştırmada 1923-1950 yılları arasındaki dönemde tedavüle çıkarılan posta pulları görsellerinden çeşitli örnekler verilmiş ve bu görseller yorumlanmıştır. Erken Cumhuriyet dönemine ait çeşitli pullardan verilen örneklerin Kemalist seçkinler tarafından yapılan reformları yansıtarak nasıl kitlelere ulaştırdığı pul görselleri üzerinden açıklamaları ile birlikte verilmiştir. Bu aşamada posta pullarının yapılan reformları hem yurt içinde hem de yurt dışında yaymak için bir araç olarak kullanımı bağlantılar ile birlikte açıklanmıştır. Sonuç olarak Kemalizm ile özdeşleşen posta pullarının zamanla Kemalizm'in bir simgesi hâline dönüşme konusu makalenin ana argümanını oluşturmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Kemalizm, Simgeler, Posta Pulları, Ulus İnşası, Reformlar.

### Postage Stamps as the Icon of Kemalism in the Building of the Nation State

#### Abstract

The aim of this article is to determine how the Kemalist reforms made in the nation-building process of the Republic of Turkey were conveyed to the masses through the visuals of postage stamps and, thanks to the elements they reflected, the postage stamps became a symbol of Kemalism by being identified with Kemalism. In the research, various examples of postage stamps images that were put into circulation between the years 1923-1950 were given and these images were interpreted. How the samples of various stamps from the Early Republic

<sup>1</sup> Doktora Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, [evrim.cokuner@gmail.com](mailto:evrim.cokuner@gmail.com), ORCID: 0000-0003-1856-1781.

period, reflecting the reforms made by the Kemalist elite, reached the masses, are given with explanations on the stamp images. At this stage, the use of postage stamps as a tool to disseminate the reforms both at home and abroad is explained with links. As a result, the main argument of the article is the transformation of postage stamps, which are identified with Kemalism, into a symbol of Kemalism over time.

**Keywords:** Kemalism, Symbols, Postage Stamps, Nation Building, Reforms

### **Extended Abstract**

Postage stamps first appeared in England and were used to indicate prepaid postage. In the course of time, stamps have undertaken a secret mission besides their main function. Thanks to the visual elements they contain on the stamps, they have been used to convey various messages to the masses. Especially with the emergence of nation states, postage stamps have become used to convey the messages of the government to the masses. Those in power tried to influence the masses through postage stamps. In this regard, stamps have become important tools to ensure the legitimacy of the power and the state. The secret messages they contain on the stamps have generally been the elements that symbolize the power of power and are identified with it. The use of stamps was not limited to this area only. Postage stamps have also been the promotional material of the states. In this regard, stamps conveyed the history of the states they belong to, the cultural elements and traditions of the peoples as a message to the geography they reached thanks to the visual elements they contain. As a matter of fact, through stamps, information about a society was obtained in the shortest way.

Postage stamps have been an important tool used as advertising material both inside and outside the country. States have given some messages to their own people as promotional material in the country through postage stamps. Outside the country, postage stamps were used to announce the tourism activities, ideology, cultural values and various commemoration days of the country they are affiliated with. Despite their small size, stamps have become important message transmitting tools due to these features. Countries have had the opportunity to carry their propaganda messages to different geographies through postage stamps. Stamps, which have become important promotional materials on a national and international scale, have become official tools of countries over time. Countries have preferred to convey their political messages through postage stamps. As a matter of fact, states that have historically had problems with each other have also announced their messages to each other through postage stamps. Countries have announced border issues among themselves, past wars, economic disputes and many similar messages through postage stamps. Because of these features, postage stamps have been used as important message transmitters from past to present. The Republic of Turkey has also benefited greatly from these features of postage stamps at the time of its establishment.

As a matter of fact, the founding staff of the Modern Turkish Republic, which was established after the collapse of the Ottoman Empire, wanted

to break its ties with the Ottoman Empire. In this regard, it turned its direction to the West, and reform movements were initiated by taking Europe as an example. These reform movements were similar to the ideology of Union and Progress, which took over the administration in the last period of the Ottoman Empire, but more sharply and clearly. In this direction, in the Western-style reform movements implemented by the Kemalist Founding Staff in the Early Republican Period, the visuals of postage stamps were greatly utilized. Kemalists carried out an important propaganda activity both inside and outside the country through postage stamps. Kemalism began to express its open discourses in the Republic of Turkey, especially after 1926. As a matter of fact, the elimination of the leading members of the Committee of Union and Progress, who opposed the administration after 1926, was an important factor in this situation. After 1926, Atatürk clearly became the leader of the Republic of Turkey. Elements reflecting the ideology of Kemalism began to be used extensively on postage stamps after this date. Images of Atatürk are depicted on postage stamps, sometimes as a hero as the savior of the people, sometimes as an agricultural worker next to the villagers, and sometimes as teaching the people to read and write. Similarly, the reforms made within the framework of Kemalism ideology were also visualized on postage stamps. Stamps were used to ensure the legitimacy of Kemalism and the founding cadre in the country. Abroad, the idea of proving that the Republic of Turkey has a modern structure has been at the forefront. In this direction, the Republic of Turkey announced the nation-building process and Kemalist reforms to the public through stamps. In addition, postage stamps were used to a great extent in order to adopt the reforms to the public. Elements reflecting the ideology of Kemalism were used extensively throughout the single-party period, starting from the Early Republican period.

## Giriş

Posta pulları, posta gönderilerinde ücretlerin ödendiğini belirtmek için kullanılan ayrıca üzerlerinde çeşitli resim, şekil ve motifleri barındıran yapışkan kâğıt parçalarıdır. Pullar, posta ücretlerinin ödendiğini belirtme işlevinin yanında gizli bir göreve de hizmet etmektedir. Bu doğrultuda basıldıkları ülkelerin sembolleri hâline gelen posta pulları, o ülkenin tarihini, kültürünü, geleneklerini üzerinde barındırdıkları resim ve motifler ile ülke sınırları dışında yansıtan bir vazifeyi üstlenmiştir (Karakan, vd. 2017: 5-6) . Bunun yanında pullar toplumsal kültürü üzerinde barındırdığı öğeler sayesinde yansıtan bir iletişim aracı işlevine sahiptir. Bu küçük gösterge araçları asli görevlerinin yanında kültürel aktarım işlevini üstlenmiştir. Nitekim bir toplum hakkında en kısa yoldan bilgi edinmek için kullanılan araçlardan birisi pullardır (Aktulum, 2013: 150-153). Pullar ülke sınırları dışında basılmış oldukları ülkeyi temsil etme işlevi ile düşünüldüğünde, diğer gösterge ürünlerinden daha önemli bir göreve sahiptir. Nitekim pullar, basılmış oldukları ülkenin anma günlerini, kültürel öğelerini, tarihlerini, turizm faktörlerini, liderlerini ve dönemlerinin ideolojik yapısını üzerlerinde betimlenen görseller ile yansıtarak gittikleri coğrafyaya taşımışlardır (Karakan vd. 2017: 5-6). Bu küçük gösterge araçları ülkelerini ulusal ve uluslararası sahada temsil ederek o ülkenin tarihsel dönemlerini ve ideolojik yapısını görselleri üzerinden yansıtmıştır. Pullar zamanla bu kullanım amaçları ile bir propaganda malzemesine dönüştürülmüştür. Bu sebeple pullar küçük ebatlarına rağmen üzerlerindeki görsel öğeler sayesinde büyük anlamlar taşıyan siyasal mesajlarını ulaştıkları coğrafyalara taşımıştır. Ulusal ve Uluslararası boyutta tanıtım malzemesi olan pullar bu önemleri dolayısıyla ülkelerin resmi araçları hâline gelmiş ve bağlı oldukları ülkenin sembolleri olmuştur (Akyol, 2017: 75). Siyasal mesajları iletmek için kullanılan ulusal simgeler olarak bağlı oldukları devletlerin kendi vatandaşlarına ve uluslararası alanda farklı devletlere mesaj vermek için işlevsel araçlar hâline gelmiştir. Ayrıca bu görevleri ile pullar devletlerin resmi görünürlüğünü de sağlamıştır. Bu resmi belgeler millî bir kimlik yaratma ve rejimin meşrutiyetini sağlamak için kullanılan önemli bir araçtır (Elhan, 2017: 87).

İktidar sahipleri pulları bazen yeni bir kimlik yaratma bezen ise kendilerinin ve devletin meşruluğunu sağlama konusunda araçsallaştırmıştır. Bu hususta Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Kemalist kurucu kadronun seçkinleri de posta pullarını ulus inşa sürecinde ve yapılan reformların halka duyurulmasında kullanmıştır. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Kemalist kadro Batı modernleşme projesi izleyerek pozitivist bir yaklaşımla akılcılığı, laikliği ve ulusallaşmayı ön plana çıkarmıştır. Kemalist elitler ulus-devlet inşasında etnik, dini veya ideolojik olarak her türden farklılaşmayı birlik ve beraberliğin önünde tehdit olarak görmüştür. Bu sebeple de ulus inşa sürecinde halkı kaynaştırmanın çeşitli yolları aranmıştır (Göle, 2005: 72-74). Nitekim posta pulları üzerinde barındırdığı görsel öğeler sayesinde bu amaca hizmet etmek için kullanılmıştır. Pullar hem dönemin ideolojik yapısını yansıtmış hem de yapılan Kemalist reformları halka duyurmak için araç haline getirilmiştir. Bu hususta pullar ulus inşasında Türkiye

Cumhuriyeti'nin ve Kemalist reformların meşruluğunu sağlamak için kullanılmıştır. Posta pullarının Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Kemalist reformları, iktidarı ve Cumhuriyet'i temsil eden görsel öğeleri üzerlerinde barındırması onların Kemalizm ile özdeşleşmelerinin yolunu açmıştır. Pulların bir araç olarak bu yapıda kullanılması onları zamanla Cumhuriyet ve Kemalizm'in birer simgeleri hâline getirmiştir. Genel olarak pulların üzerindeki görseller, ulusun lideri olarak Atatürk'ü, Kemalist reformları, ulus inşa sürecine dâhil olan öğeleri, sanayi hamlelerini, Cumhuriyet ile özdeşleşen resimleri üzerinde barındırmış ve yansıtmıştır (Yılmaz, 2019: 231-234).

Bu çalışma ulus inşa sürecinde Kemalist kurucu kadronun yaptığı reformları yansıtan ve Kemalizm ideolojisi ile özdeşleşerek Kemalizm'in simgesi hâline gelen posta pullarını konu almaktadır. Aynı zamanda Kemalist seçkinlerin halkı dönüştürmek ve de yapılan reformları halka yerleştirmek için kullandıkları posta pullarının görsel öğeleri üzerinden örnekler ile verilmek istenen mesajlar yorumlanmıştır. Bu mesajlar Erken Cumhuriyet Dönemi'nden başlanılarak 1950 yılına kadar olan posta pulları görsellerinden çeşitli örnekler verilerek anlatılmıştır.

### 1. Dünya'da ve Türkiye'de Posta Pulları Tarihi

Dünyada posta pulları ilk olarak İngiltere'de ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda İngiltere 19. yy' da posta ücretlerinin ödenmesi konusunda çeşitli sorunlar ile karşılaşmıştır. Posta ücretleri daha önceleri göndericiden değil de alıcıdan alınmış ve bu ücret ise postanın gideceği mesafelere göre farklılık göstermiştir. Bu hususta İngiltere posta hizmetlerinde, postanın görevliler tarafından açılması veya gideceği yere gönderilmemesi gibi çeşitli usulsüzlükler ile karşılaşmıştır. Bu sorunlara çözüm bulması için İngiltere tarafından Posta Bakanı ve Yararlı Bilimleri Yayma Derneği Genel Sekreteri olan Rowland Hill görevlendirilmiştir. Rowland Hill araştırmaları için İngiltere'yi gezdiği esnada bir kasabada posta ücretlerine dair farklı bir durumla karşılaşmıştır. Bu hususta bir kız çocuğu kendisine gelen postanın bir şilinlik ücretini ödeyememiş ve bu olaya şahit olan Rowland Hill de kız çocuğu için gelen postanın masrafını ödemiştir. Daha sonra kız çocuğu ile sohbet eden Hill, kız çocuğunun çok fakir olduğunu ve bu sebeple uzak mesafedeki kardeşi ile haberleşmek için bir yöntem geliştirdiklerini öğrenmiştir. Bu yöntemde göre küçük kız ve kardeşi birbirleri ile haberleşebilmek için içi boş olan mektup zarfının üzerine sadece kendilerinin bildiği bir takım semboller yazmaktadır. İki kardeş kendilerine gelen zarfın üzerinden bu sembolleri okuduktan sonra ise paralarının olmadığından dolayı posta ücretini ödeyemeyeceklerini belirterek zarfı geriye iade etmektedir. Bu doğrultuda Hill' in küçük kız ile yaptığı sohbet daha sonra onun posta ücretlerine dair farklı bir çözüm yolu bulmasını sağlamıştır. Hill' in çalışmaları sonrasında 1837 yılında Londra'da "Post Office Reform" adında bir kitapçık yayımlanmıştır. Bu kitapçığa göre posta ücretleri herkesin ödeyebileceği fiyatlar ile gönderici tarafından ödenecek ve bütün mesafelerde aynı ücret tarifesi geçerli olacaktır.

Ayrıca bu postaların gönderici tarafından ödendiğinin belli olması için üzerlerine resimli küçük kâğıt parçaları yapıştırılacaktır. (Bezaz, 2007: 290-291) Bu doğrultuda ilk posta pulları 1 Penny'lik sabit bir ücret ile 1840 yılında kullanılmaya başlanmıştır. İngiltere tarafından kullanılan *Black Penny* adındaki dünyanın ilk posta pullarının üzerinde dönemin kraliçesi Victoria'nın profilden bir portresi resmedilmiştir. Bu pullar dünyanın ilk posta pulları olma özelliğinden dolayı üzerlerinde ülke ismi yazılmamıştır. Zaman içerisinde posta pulları diğer ülkeler tarafından da kullanılmaya başlamıştır (Akyol, 2017: 61). Nitekim posta pulları 19. yy boyunca farklı devletlerin kendi ulusal mücadelelerinde siyasi bir araç hâline gelmiştir. Örneğin Bulgaristan bağımsızlığını simgelemek adına Türklere karşı mücadelesini anlatan öğeleri posta pullarında görselleştirmiştir. Sırbistan, Almanya, Yunanistan, İspanya, Romanya gibi devletler kendi ulusunu inşa etmek ve bağımsızlıklarını tüm dünyaya göstermek için ulusal sembollerini ile tarihsel öğelerini posta pullarında işlemiştir (Roberts, 2006: 2). Bunun yanında Tunus, Fransa sömürgesi altındayken Fransa'nın otoritesini yansıtan öğeler posta pulları görsellerine yansımıştır. Fransa kendi sömürge coğrafyalarını elinde tutabilmek için bu bölgelerdeki posta pullarının üzerinde yerel kültürler göre görsel öğeler kullanmıştır. Nitekim kendi coğrafyasında ise ulusunu kaynaştırmak için Fransız tarihsel öğelerini ağırlıklı olarak posta pulları üzerinde işlemiştir. Benzer yolu Portekizler ve İspanyollar da izlemiştir. Portekizlerin imparatorluk özelliklerini kaybederek ulusçu bir yapıya dönüşmeye başladığı dönemde milliyetçiliği tasvir eden öğeler posta pulları görsellerinde sıklıkla işlenmiştir. İspanya posta pulları görsellerinde ise 20. yy'ın başlarındaki baskıcı rejimin öğeleri kendisini hissettirmiştir. Bunun yanında Finlandiya'nın Rusya'ya karşı verdiği bağımsızlık mücadelesi posta pulları görsellerine yansımıştır (Cusack, 2005: 597-606). Finlandiya henüz bağımsızlığını kazanamadığı dönemde posta pulları görsellerinde Fin halkını kaynaştıracak öğeleri sıklıkla işlemiştir. Bağımsızlığının ardından ise Fin ulusal liderlerinin ideolojisini yansıtan öğeler posta pulları üzerinde görselleşmiştir (Raento, 2006: 604-611). Sovyetler ise posta pullarının propaganda malzemesi olarak kullanılmasına büyük önem vermiştir. Sovyetler döneminde pul görselleri devlet görevlileri tarafından özenli bir şekilde seçilerek kitlelere sunulmuştur (Rowley, 2002: 135-139). İsrail devletinin de 20. yy ortalarında kurulduğu esnada posta pulları görsellerinde ulusçu nitelikler ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Daha sonra pul görselleri üzerinde dinî nitelikli öğeler ve halk kahramanları da yer almıştır (Lachover & Nuri, 2013: 329-330). Pullar benzer yapıda 20 yy. başlarından itibaren ağırlıklı olarak Brezilya ve diğer Latin Amerika ülkelerinde de ideolojik araçlar ve propaganda malzemesi olarak kullanılmaya başlamıştır. Bu yönüyle bakıldığında dünya ülkelerinin genelinde posta pullarının ideolojik yönünün kullanımı mevcut olmuştur. (Rosenheck, 2016: 116-117)



Resim 1: Black Penny



Resim 2: Tuğralı Pullar (1863)



Resim 3: Cumhuriyet'in İlk Pulları (1923)

Türkiye’de ise postacılık tarihi Osmanlı Devleti tarafından 1840 yılında Posta Nezareti’nin kurulması ile başlamıştır. Bu doğrultuda ilk posta kanunu 16 Kasım 1840 yılında yürürlüğe girmiş ve postacılık işleri bu sayede daha sistemli bir hâl almıştır. Osmanlı Devleti’nin ilk posta pullarını kullanması ise dönemin posta hizmetleri bakanı olan Agâh Efendi’nin önerisi ve dönemin padişahı Sultan Abdülaziz’in de bu öneriyi kabul etmesi ile birlikte 13 Ocak 1863 tarihinde başlamıştır. Osmanlı Devleti’nin ilk pullarının üzerinde görsel öge olarak Sultan Abdülaziz’e ait bir tuğra ve tuğranın altındaki hilalin içerisinde ise ‘Devlet-i Aliye-i Osmaniye’ yazısı bulunmaktadır (Tarlakazan, 2018: 713). Bu pullar görünüşleri itibariyle “Tuğralı Pullar” olarak adlandırılmışlardır. Pullardaki tuğra ve desenler Sikkizenbaşı (darphane müdürü) Abdülfettah Efendi tarafından çizilmiş ve bunlar pulların üzerine Ensercioğlu Agop tarafından basılmıştır. Osmanlı Devleti’nin bu ilk pulları sigara kâğıdının üzerine taş baskı tekniği ile Darphane-i Amire’de beyaz üzerine siyah tonda bastırılarak aniline boyaya batırılmış ve sonrasında ise süngerle boyanmıştır. Osmanlı’nın ilk posta pullarını basması ile birlikte Asya’da yapışkanlı posta pulunu basan ikinci devlet Osmanlı Devleti olmuştur. Bu hususta posta pulu basımı bağımsız bir devlet için büyük önem arz etmektedir. Çünkü posta pulları üzerindeki yazı ve semboller bir milleti ve devleti temsil eder tarzda öğeler barındırmaktadır (Akyol, 2017: 62; Ayrıca bkz: [www.ptpulumuzesi.org.tr](http://www.ptpulumuzesi.org.tr)).

Osmanlı Dönemi posta pulları üzerinde görsel öge olarak genellikle silahlar, tuğralar ve Arap alfabesi ile Osmanlıca olarak süslü yazılar kullanılmıştır. Bu dönemin posta pullarında 1913 yılına gelinceye kadar herhangi bir resimsel öğeye rastlanılmamıştır.<sup>2</sup> Bu doğrultuda 1913 yılı sonrasındaki posta pullarında ise genel itibari ile camii görüntüleri resmedilmiştir. Cami görsellerinin posta pullarında resmedilmesinin sebebi ise İslami gelenek doğrultusunda resim sanatının yasak olması dolayısıyla meşruluk sağlamaya çalışmaktır. Ayrıca genel olarak cami görsellerinin posta pullarında resmedilmesi, devletin dinî imajının

<sup>2</sup> 1914 yılından sonra I. Londra serisi posta pulları üzerinde “Süleymaniye Cami’si, Rumelihisarı, Kız kulesi, Dikilitaş, Çemberlitaş, Yedikule, Fener, Sultanahmet Cami’si, Hürriyet Anıtı, Boğaziçi’nin görüntüsü, Beyazıt Meydanı” ve benzeri görsel öğeler kullanılmaya başlamıştır. ; (Tarlakazan, 2018: 713)

vurgulanmak istenmesi ile de bağlantılı olmuştur. 1914 yılı, I. Londra serisi olarak adlandırılan posta pullarının son serisinde ise V. Sultan Mehmet portresi kullanılmıştır. Bu durum Osmanlı Devletinde posta pulları üzerinde ilk defa bir insan tasvirinin kullanılmaya başlandığının göstergesi olmuştur. Nitekim 1916 yılından sonra farklı insan silüetlerine posta pulları üzerinde yer verilmiştir (Tarlakazan, 2018: 713-714). Osmanlı Devleti 1917 yılında I. Dünya savaşı devam ederken ekonomik sıkıntıya düşmüş ve bu sebeple de 1878 yılında bastırılan 10 paralık ve 1 kuruşluk Hicaz pullarını sürşarj yaptırmıştır. Devlet sürşarj yaptırdığı bu pullar ile birlikte daha önce I. Dünya Savaşı döneminde Viyana'da bastırılmış olduğu resimli 5 ve 10 kuruşluk pulların arkasına kâğıt yapıştırarak bu pulları para yerine belirli bir dönem kullanırmıştır. Para yerine kullanılmış olan bu pullar 1918 yılından itibaren tedavülden kaldırılmıştır (Bezaz, 2007: 316).

Osmanlı Devleti önceleri posta pullarını Darphane-i Amire'de bastırmasına rağmen posta pullarının sahtelerinin yapılma ihtimaline karşı daha sonraları İngiltere Bradbury Wilkinson ve Avusturya Devlet Matbaası (Viyana) gibi yerlerde pulları bastırmaya başlamıştır. 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'un işgal edilmesi Osmanlı Posta İdaresi'ni zor durumda bırakmış ve bu sebeple devlet yeni posta pulu tedarik etmekte zorlanmıştır. Bu dönemde Osmanlı Posta idaresinin İstanbul hükümetini tanımayan Anadolu posta merkezlerine posta pulları göndermemeye başlaması sebebiyle Ankara'da kurulmuş olan Anadolu Posta İdaresi kendi posta pullarını üretmek istemiştir (Demir, 1998a: 165-166) . Fakat buna rağmen 1920 yılı sonlarında Anadolu Hükümeti, Osmanlı Hükümeti ile birtakim ekonomik anlaşmazlıkları sonucunda posta hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde ve posta memurlarının maaşlarının ödenmesinde büyük sıkıntılar çekmiştir. Bu durumda Ankara Hükümeti Osmanlı Devleti'nden kalan pulları Avrupa'ya yeniden bastırtmak istemiştir. Fakat Ankara Hükümeti'nin yeni posta pulu bastırarak ekonomik durumu olmamıştır (TBMM, ZC, 28.09.1920: 401-402; BCA, 30-18-1-1/1-10-9 (19.08.1920) Sıra : 1-2.). Türkiye Cumhuriyeti yeni kurulduğu yıllarda üç kuruşluk pulların tedarikinde sıkıntı yaşamıştır. Bu sebeple Ankara ve Anadolu postanelerinde bulunan ve 1914 yılında bastırılmış olan 2, 4, 6 para değerindeki pulları *Ankara* adıyla 3 kuruşluk pullara dönüştürerek sürşarjlayıp (yeniden piyasaya sürmek) tedavüle çıkarmıştır. Nitekim bu pullar Ankara'da yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığını simgelemiş ve bu haberi ulaştıkları bütün coğrafyaya duyurmuştur (Demir, 1998a: 166). Türkiye Cumhuriyeti kurucu kadrosu Osmanlı Devleti'nde yetişen askeri ve bürokratik bir sınıftır. Dolayısıyla belirli bir ideolojiyi simgeleyen öğelerin iktidar sembolü olarak kullanımı konusunda Osmanlı Devleti'nden alınan bir gelenek vardır. Bu hususta II. Abdülhamit döneminde padişahın iktidarını simgeleyen öğeler ülke çapında yoğun olarak kullanılmıştır. Padişahın otoritesini temsil eden bu simgeler ağırlıklı olarak İslamî öğelere dayanmıştır. Halk ile iletişimde padişah kendi güvenliğini sağlamak için de simgelerini araçsallaştırmıştır. II. Abdülhamit herhangi bir suikast ihtimaline karşı halk ile mesafesini korumuş ve kendi temsiliyetini simgeleri ile özdeşleştirmiştir. Bu simgeler onun gücünü yansıtan bir üslupta;



padişahın ismini taşıyan kitabelerin bulunduğu Cami ve resmi binalar, padişahı temsil eden armaların yer aldığı saat kuleleri, madalyonlar, nişanlar, resmi müzikler, padişahın tuğrasını taşıyan kutsal yerlere gönderilen hediyeler, resmi belgelerde padişahı yüceltmek için söylenen çeşitli kalıp sözler ve benzeri diğer öğeler olmuştur. Dolayısıyla Cumhuriyet'in kurucu kadrosu da kendi meşruluklarını sağlama konusunda ideolojik sembollerin kullanılmasına yabancı değildir. Bu hususta posta pulları Erken Cumhuriyet Dönemi'nde kurucu kadronun ve Kemalizm'in simgelerinden birisi olacaktır. (Deringil, 2014: 31-45)

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde posta pulu sıkıntısı sebebiyle Osmanlı pullarının kullanılmasının yanında bazen adli harç pulları, bazen de Donanma Cemiyeti'nin yardım pulları üzerine yazı ve fiyat eklenerek yeniden (sürşarjlamak) kullanılmıştır. 1921 yılında Adana'nın Fransız işgalinden kurtuluşunu takiben, I. Adana serisi<sup>3</sup> posta pulları basılmaya başlanmış ve bunu takiben II. Adana ardından da Cenova pul serileri tedavüle çıkarılmıştır. II. Adana serisi için, 1921 yılında onar bin adet olarak bastırılan Edirne Sultan Selim Cami görselli pulların bir kısmı sürşarjlanmıştır. Bu pulların yaklaşık 300 serisi ise sürşarjsız bir şekilde kullanılmaya devam edilmiş ve 200 serisi ise dönemin Posta Umum Müdürlüğü Müzesi için tabaka hâline alınmıştır. Cenova serisi olarak adlandırılan pullar ise 1922 yılında Cenova'da İ.G.A Barabino matbaasında bastırılarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu seri 12 parçadan oluşmakta ve Türkiye'nin bağımsızlığını simgeleyerek üzerinde Türkiye haritası ile İstiklal Marşı'nın ilk iki dizesini taşımaktadır (Düzenli & Kavuran, 2005: 202-203).

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk posta pulları 1923 yılının ekim ayında basılmıştır. Bu posta pulları serisinin üzerinde ay ve yıldız görseli betimlenmiştir (Karakan, Alkan vd. 2017: 3). Üzerindeki görseller Ressam Ahmet Nazmi tarafından yapılan bu posta pulu serisi 22 adetten oluşmakta ve de I. Ayyıldız Serisi olarak adlandırılmaktadır. Cumhuriyet'in ilk pul serileri üzerindeki yazı ve rakamlar Fransızca ve Osmanlıca olarak yazılmıştır. Görsellerde Fransızca için Latin alfabesi, Türkçe için ise Arap harfli ibareler kullanılmıştır. Pul görsellerinde

<sup>3</sup> Erken Cumhuriyet dönemi posta pulları serisi 1950 yılına kadar sıralı olarak şu şekildedir; 1921; 1. Adana serisi, 1922; 2. Adana serisi, 1922; Cenova Posta Serisi, Cenova takse, Millet Meclisi serisi, 1923; İzmir İktisat Kongresi, 1. Ayyıldız (ince kağıt), 1924; 2. Ayyıldız (kalın kağıt), 3. Ayyıldız (Parlak kalın kağıt), Sulh Hatırası, 1926; 3. Londra serisi, 3. Londra takse, 1927; 1. İzmir fuarı, 1928; 2. İzmir fuarı, 1929; Yeni harflerle sürşarjlı posta, 1929; T. C. Posta (U) 4. Londra, 1930; T. C. Posta (Ü) 5. Londra, 1930; Sivas Demiryolu, 1931; 1/1 ½ kuruş sürşarjı, 2. Balkan konferansı, 1931 1. Atatürk (ince mat kağıt), 1933; 2. Atatürk (kalın parlak kağıt), Cumhuriyet'in 10. Yılı, 1934; 1. Uçak serisi, sürşarjlı 1934; İzmir fuarı, 1935; kadınlar kongresi, 1936; 3. Atatürk (kalın parlak kağıt), Atatürk takse, 1936; boğazlar mukavelesi, 1937; 2. Uçak serisi, sürşarjlı, 1937; tarih kurultayı, Balkan Antantı, 1938; 1938 İzmir fuarı, Cumhuriyet'in 15. Yılı, Harf İnkılabının 10. Yılı, Atatürk matem, 1939; Amerika İstiklalinin 150. Yılı, Hatay'ın ilhaki, Ankara- Erzurum Demiryolu, 1939; Atatürk'ün 1. Ölüm yılı bloku, Namık Kemal, Balkan Antantı, 4. Atatürk, 1940 İzmir fuarı, 1940 nüfus sayımı, 11. Balkan oyunları, postanın 100. Yılı, 1941 Barbaros Hayrettin, 1941 İzmir fuarı, 3. Uçak serisi sürşarjlı, 1942; Atatürk 1 ½ Kuruş, 1. İnönü serisi (ince kağıt), 1943; Atatürk İnönü, İnönü bloku, 1943; 1943 İzmir fuarı, Cumhuriyet'in 20. Yılı, 1944; 2. İnönü Serisi (kalın kağıt), 1945; 4 ¼, 63/4 sürşarjı, 1945 nüfus sayımı, 1945 nüfus sayımı bloku, 1946; 3. İnönü serisi, Missurin'in ziyareti, Çiftçiye topraklandırma, 1947; 1947 İzmir fuarı, zaferin 25. Yılı, üzüm ve şarap kongresi, demiryolu konferansı, 1948; 4. İnönü serisi (Londra), Lozan 25. Yılı, Cumhuriyet'in 25. Yılı, 1949; 4. Uçak serisi, Güreş şampiyonası, Donanma günü, İstanbul sergisi, Evrensel Posta Birliği, 1950; 2 ½ lira uçak pulu, way- dünya gençlik birliği, 14 Mayıs seçimleri, 1950 İzmir fuarı, 1950; 5. Atatürk (kalın kağıt), 1950 nüfus sayımı, ICAO-sivil havacılık kongresi, Farabi 1000. ölüm yılı, kooperatifçilik kongresi... ; (Akoba, 1963: 228-232).

Fransızca yazılar daha sonraki serilerde görülmezken Arap harfli ibareler 1928 yılından itibaren tamamen Latin Alfabeti ile Türkçe olarak yazılacaktır.<sup>4</sup> 1924 yılında ise İkdam Matbasında bastırılan II. Ayyıldız pul serisi ile Duyun-ı Umumiyye Matbasında bastırılan III. Ayyıldız pul serisi tedavüle çıkarılmıştır. 01.01.1924 yılında Lozan Barış Antlaşması'nın hatırası için bastırılan posta pulları görsellerinde Sakarya Nehri üzerinde yer alan Kağır köprüsü ve Mustafa Kemal Paşa'nın portresi yer almıştır. Bu yönüyle sekiz parçadan oluşan pul serisi büyük önem arz etmektedir ( Pulhan, 1959: 208-212; Düzenli & Kavuran, 2005: 203). Mustafa Kemal Paşa bu pul serisi üzerinde kalpaklı ve Mareşal üniformalı vaziyette resmedilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın portresinin bu pul serisi üzerinde ilk defa resmedilmesi, posta pullarının Kemalizm'i simgelemesi açısından ilk aşamayı oluşturmaktadır. Ayrıca pul üzerindeki görselde yıkılmış Kağır Köprüsü'nün arkasında yanan ve harap vaziyette görünen binaların üzerinde doğan bir güneş betimlenmiştir (Demir, 1998a: 170-171).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları Osmanlı Devleti içerisinde belirli bir dönem İttihat ve Terakki ideolojisine dâhil olmuştur. İttihatçılar II. Meşrutiyet Dönemi'nde Bab-ı Ali Bakını'yla yönetimi ele geçirmiştir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde iktidarı ele geçiren İttihatçılar, pozitivistlere dayalı akılcılık, anayasa üstünlüğü ve halkçılık ilkelerini benimsemişlerdir. İttihatçıların halkçılık ilkesi sonraki dönemlerde Türk milliyetçiliği ideolojisine dönüşmüştür. Nitekim bu dönemde Batı üstünlüğü açık bir şekilde kabul edilerek Batı modeli tarzında reformlara girişilmiştir (Köker, 2016: 136-144). Bu doğrultuda Kemalist seçkinler İttihatçıların yarım bıraktıkları Batı tarzı reformlar ile yapılması planlanan toplumsal dönüşümü tamamlama yolunu seçmişlerdir (Köker, 2019: 101). Yönünü Batı uygarlığına çeviren ve Avrupa'yı örnek alarak kurulan yeni devlet Osmanlı Devleti'nden arda kalan öğeleri içerisinde barındırmak istememiştir. Bu sebeple Osmanlı Dönemi'nden kalan ve belirli bir dönem kullanılan posta pullarının tedavülden kaldırılmasına dair öneri meclisin 07.02.1925 tarihli birleşiminde Rize Milletvekili Ali Rıza Bey (Zırh) tarafından gelmiştir (TBMM, ZC, 07.02.1925: 179; BCA, 30-10-0-0/7-41-27 (16.02.1925) sıra: 1-7.). Bunun yanında ileriki dönemde Rize Mebusu Ekrem Bey'in önerisi üzerinde Osmanlı Tuğrası taşıyan ve Osmanlı Döneminden kalan çeşitli öğelerin kaldırılması ve bunların yerine Türkiye Cumhuriyeti'ni temsil eden timsaller ile Cumhuriyet armasının koyulması da meclis gündeminde tartışılacak konulardan olacaktır (TBMM, ZC, 05.01.1924: 665; TBMM, ZC, 07.01.1924: 700; TBMM, ZC, 14.01.1924 : 85; TBMM ZC, 10.04.1927 : 29; TBMM, ZC, 13.04.1927: 133-136). Nitekim resmi binalar üzerinde Osmanlı Tuğrası ve benzeri şekilde Osmanlı Devleti'ni anımsatan ibarelerin kaldırılması 1927 yılında kanunlaşmıştır. Bu durum sadece resmi binalar ile sınırlı olmamış, Osmanlı Dönemi'ni anımsatan bir çok öğe toplumsal hayattan kaldırılarak yerlerine

<sup>4</sup> 1924 Yılında tap ettirilecek olan pulların üzerinde Fransızca ibarelerin bulunmaması için Rize Mebusu Ekrem Bey mecliste önerge vermiştir. Bkz: (TBMM, ZC, 31.01.1924: 475.; BCA; 30-10-0-0 / 6-36-5 (31.01.1924) Sayı: 1-6.) Nitekim daha sonra bastırılan Erken Cumhuriyet dönemi banknotlarında da Fransızca ibareler mevcut olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti'ni simgeleyen ibareler konulmuştur (TBMM, ZC, 28.05.1927: 635-636; Resmi Ceride, S. 608, 15 Haziran 1927: 11-12.).

1926 yılı posta pulları serisi Kemalizm'in ideolojik söylemlerini daha açık bir şekilde yansıması açısından büyük önem arz etmektedir. 1926 yılında tasarlanan 3. Londra Serisi posta pullarının görseli ise ilk Cumhuriyet banknotlarının da görselini hazırlayan Ressam Ali Sami Boyar tarafından resmedilmiştir. Üçüncü Londra serisi olarak adlandırılan bu pullar Londrada Bradbury Wilkinson matbaasına bastırılmıştır. Evkaf Müzesi müdürü olan Ressam Ali Sami Boyar<sup>5</sup> bu pulların basımı için günlük beş İngiliz lirası yövmiye karşılığında Londra'ya gitmekle görevlendirilmiştir (BCA, 30-18-1-1 / 14-43-6 (01.07.1925) Sayı:1-2). Boyar Kemalizm ideolojisini tam anlamıyla yansıtan bu pulların tasarımı ve basım süreci ile yakından ilgilenmiştir. Nitekim bu posta pulları serisinin belirtilen süre zarfında yetişmemesi neticesinde Ali Sami Boyar'ın Londra'daki ikametgâh süresi önce 1,5 ay daha sonra ise 1 ay daha uzatılmıştır (BCA, 30-18-1-1 / 16-65-9 (11.10.1925) Sayı 1-2. ; BCA; 30-18-1-1 / 16-73-15 (18.11.1925) Sayı: 1-2.). Görselleri Ali Sami Boyar tarafından resmedilen bu posta pulları Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Kemalizm'in söylemlerini daha açık bir dille ifade ederek Kemalizm'i simgelemiştir. Bu posta pullarının üzerinde bozkurt, Sakarya Geçidi, Ankara Kalesi ve Atatürk resmi gibi görsel öğeler bulunmuştur. Nitekim bu pullar Kemalizm ideolojisini simgeleme anlamında daha net bir duruşu ifade ederek kesin bir başlangıç oluşturmaktadır (Pulhan, 1958: 212-213; Pulhan, 1959: 213-214). Bu durumun sebebi ise 1926 yılında İzmir Suikasti davasında kurulan İstiklal Mahkemeleri ile İttihat ve Terakki üyelerinin önde gelenlerinin yargılanarak bertaraf edilmiş olmasıdır. Bu tarihten sonra Atatürk tek başına lider olacaktır (Tunaya, 2016a; 176, 186; Tunaya, 2016b; 166-167).

## 2. Posta Pullarında Yer Alan Propaganda ve Ulus İnşası Görselleri

Propaganda, propagandacının kendi arzulanmış olduğu hedeflerine ulaşabilmek için kendisine has araçları kullanarak kitleleri etkileyip söylemlerini ikna yoluyla yaymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda propaganda tek yönlü çalışan bir iletişimi benimsemektedir. Güç sahibi veya iktidar kendi söylemlerini benimsetebilmek için propaganda malzemelerini araç olarak kullanmaktadır (Çakı, 2018: 1573-1574). Bu hususta ilk kullanım amacı posta ücretlerinin önceden ödendiğini belirtmek olan posta pulları özellikle Birinci Dünya Savaşı, İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş Dönemlerinde ülkelerin ideolojik mesajlarını yansıtan ve kitleleri etkileyen araçsal bir propaganda malzemesine dönüştürülmüştür (Çakı, 2018: 1569). Nitekim İkinci Dünya Savaşı döneminde posta pulları görsellerinde taşıdıkları mesajlar ile gizil bir şekilde insanların bilinçaltına hitap etmiştir. Bu hususta İkinci Dünya Savaşı'na katılan devletler pulların uluslararası dolaşımı sayesinde çeşitli coğrafyalarda kendi propaganda mesajlarını taşıma fırsatı bulmuşlardır (Toker, 2013: 32). Posta pullarının propaganda malzemesi olarak

<sup>5</sup> Ali Sami Boyar daha önceki süreçte de Mekteb-i Bahriye'de Yüzbaşı rütbesi ile resim öğretmenliği yaptığı dönemde eğitim için Paris'e gönderilmiştir. Bkz ( BOA, İ..BH 9/27 ; BOA, BEO, 3665 / 274818 )

kullanılmaları hem dikta rejimlerinde hem de demokratik rejimlerde görülmüştür. Bu hususta farklı ülkeler birbirleri ile anlaşmazlıklara düştükleri durumlarda posta pullarını araçsal olarak kullanmıştır. Nitekim bu ülkeler üzerlerindeki görseller ile posta pullarını bir mesaj aktarıcı propaganda malzemesine dönüştürmüştür (Dobson, 2002: 21-22). Bunun yanında ülkelerin bağımsızlaşma ve ulusallaşma süreçlerinde de posta pulları bir propaganda malzemesi olarak büyük oranda kullanılmıştır. Ülkeler bir ulus kimliği oluşturmak ve de rejimin meşruiyetini sağlamak için posta pullarını araçsallaştırmışlardır (Brunn, 2011: 21)<sup>6</sup>. Toplumların ulusallaşma sürecinde halk kendi bireysel farklılıklarından sıyrılarak ortak bir amaç ve menfaatler için bir araya gelip homojen bir yapı oluşturmuştur. Bu homojen yapıda aynı zamanda toplumu birleştiren ortak bir düşman yaratılarak birlik ve beraberlik duygusu güçlendirilmiştir. Ulusallaşma sürecinde uygun şartların oluşmasının ardından toplumun ortak menfaatlerini dile getiren bir lider çıkmış ve topluma yön vermeye başlamıştır. Bu doğrultuda ulus kimliğine kavuşan toplumlarının ortak bir tarih ve amaca hizmet eden kendilerine has öğeleri sembol hâline getirilmiştir. Posta pulları ulusallaşma sürecinde görselleri aracılığı ile toplumların kendilerine has simgelerini yansıtarak birleştirici bir unsura sahip olmuştur (Hoffer, 1980: 26-86). Bunun yanında posta pulları zaman süreci içerisinde ülkelerin bağımsızlıklarını temsil eden sembollere dönüşmüştür. Pulların üzerlerindeki görsellerin verdiği mesajlar ile devletlerin resmî görünürlüğü simgelenmiştir (Elhan, 2017: 85-87). Bu hususta pullar üzerinde bağlı oldukları ülkenin ulusal mesajlarını, siyasi ve askeri çatışmalarını, ülkenin bağımsızlığına etki eden kişileri veya durumları, hatta ulusal kültürel öğeleri yansıtmıştır. Nitekim ülkelerin sembolü olabilecek öğeler pul görsellerinde özenli bir şekilde seçilerek resmedilmiştir (D. Çiftçi & O. Çiftçi, 2020: 394). Ülkeler resmi olarak kendi söylemlerini ve siyasal mesajlarını iletmek için genellikle anma pullarını tercih etmiştir. Bu doğrultuda anma pulları devletlerin ulusal kimliğini ve görünürlüğünü uluslararası camiada yansıtan bir işleve sahip olmuştur (Akyol, 2017: 64).

Millî Mücadele'nin ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti de eski devlet ve toplum yapısından sıyrılmak istemiş bu sebeple saltanat ve hilafeti bertaraf ederek halk egemenliğini benimsemiştir. Ayrıca yeni devlet yapısı da bu hususta laik ve ulusal bir yapıya büründürülmüş ve Batı çerçevesinde yapılan birtakım inkılap hareketlerine girişmiştir. Cumhuriyet kendi inkılapları çerçevesinde oluşturduğu laik toplum düzeninin, ulusal bağımsızlığın ve siyasal demokrasinin halk nezdinde kabul edilmesi için çeşitli yollara başvurmuştur (Düzenli & Kavuran, 2005: 205). Bu hususta genç Cumhuriyetin devlet yapısında ve toplumun genelinde meydana gelen değişimleri halka benimsetmek için başvurduğu yollardan birisi posta pulları olmuştur. Posta pulları görselleri çeşitli mesajları halka iletmek için araçsallaştırılmıştır. Örneğin alfabe değişikliği 1 Kasım 1928

<sup>6</sup> Örneğin Finlandiya 20. yy başlarında ulusallaşma çabası ve Rusya'ya karşı bağımsızlık savaşı vermek için pullar üzerinden kitlelere siyasal propaganda mesajları vermiştir. (Raento & Brunn, 2005: 145, 150-151 ; Raento, 2006: 604-606).

yılında olmasına rağmen, 1926 yılından itibaren posta pullarında hem Latin alfabesi hem de Arap alfabesi birlikte kullanılmış ve yeni alfabe topluma benimsetilmeye çalışılmıştır (Yılmaz, 2019: 234). Posta pulları bu hususta Erken Cumhuriyet Dönemi devrimlerini gerek yurt içerisinde gerek yurt dışında yaymak için Kemalist iktidara büyük fayda sağlamıştır. Kemalist reformların posta pulları üzerinde görselleşmesi, onları Kemalizm'in birer simgesi hâline getirmiştir. Bu hususta posta pulları Erken Cumhuriyet Dönemi siyasi atmosferinden, tarih ve kültürüne dair bir çok ögeyi barındırmakta ve de yansıtmaktadır (Yılmaz, 2019: 230-231). Nitekim bu doğrultuda Erken Cumhuriyet Dönemi posta pulları üzerinde Osmanlı Devleti yok sayılmış ve yeni bir toplumsal dönüşümü simgeleyen görsel öğeler pullar üzerinde resmedilmiştir. Bu sebeple Osmanlı Devleti'ni simgeleyen İstanbul görselleri zamanla yerini Cumhuriyet'in başkenti Ankara'da bulunan mekanlara bırakmıştır. Ankara pullar üzerinde 1924 yılından 1938 yılına kadar yoğun bir şekilde görsel öge olarak kullanılmıştır (Elal, 2018: 111-112). Bunun yanında Atatürk'ün efsaneleşmiş bir lider olarak 1924 yılı pullarının görselleri üzerinde resimleri görülmeye başlamıştır (Yılmaz, 2019: 234). Başlarda kurtarıcı misyonuyla kalpaklı bir şekilde resmedilen Atatürk görseli, başka bir pul görselinde gömleği ve gravatıyla sivil bir şekilde görselleşmiştir. Bu durum geleneksel devlet yapısından modern devlet yapısına geçişin en önemli göstergesini yansıtmaktadır. 1931 yılından sonraki pul görsellerinde Atatürk Batı modernitesi çerçevesinde papyonlu ve smokinli bir şekilde pullar üzerinde görselleşmiştir. II. Dünya Savaşı'na yakın dönemde ise Atatürk sivil kıyafetlerden sıyrılmış vaziyette askeri kıyafetler ile pullar üzerinde resmedilmiştir. Bu hususta Atatürk bazen dönemin şartlarına göre askeri kıyafetler içerisinde, bazen de topluma batılaşmayı teşvik eder vaziyette Avrupalı giyim kuşamına uygun ve batılı bir devlet adamını temsil eder vaziyette betimlenmiştir. Nitekim pul görsellerinde bazen bir traktör üzerinde bir tarım işçisi, bazen yeni alfabeyle halka öğretir vaziyette bir öğretmen rolünde resmedilmiştir. Atatürk'ün ölümüne yakın dönemde ise pul görselleri üzerinde Atatürk'ü ebedileştirmek için onun anıt heykelleri betimlenmiştir. 1937 yılında II. Türk Tarih Kurultayı için basılan posta pullarında Atatürk'ün resimlerinin yerini Atatürk heykel ve anıtları almıştır. Atatürk erken Cumhuriyet Dönemi posta pulları görsellerimde kurucu ve kurtarıcı misyonuyla yoğun olarak resmedilen en önemli figür olmuştur (Yılmaz, 2019: 238-240)

### 3. Kemalizm'in Simgesi Olarak Erken Cumhuriyet Dönemi Posta Pulları

#### 3. 1. 1920-1922 Yılları Arası Posta Pulları



Resim 4 (1922)

Resim 5 (1922)

Resim 6 (1922)

Resim 7 (1922)

Posta pulları tıpkı banknotlar gibi bağılı oldukları ülkeyi ve ulusu yansıtan aynalar olmuşlardır (Elhan, 2017: 86). Bu hususta Erken Cumhuriyet Dönemi posta pulları ulus inşası görselini ve Kemalist reformları büyük oranda topluma yansıtmıştır. Ara dönem olarak kabul edebileceğimiz 1920-1922 yılları posta pul görsellerinde Osmanlı Dönemi'nden izler mevcuttur. Bu hususta Millî Mücadele'nin ardından Büyük Millet Meclisi ekonomik sebeplerden dolayı kendi posta pullarını oluşturamamış ve Osmanlı Devleti'nden arda kalan diğer öğelerde olduğu gibi posta pulları konusunda da Osmanlı Devleti'nden faydalanmıştır. Bu doğrultuda Resim 4'de verilen posta pulu Osmanlı Devleti döneminden kalan son pul olma özelliğini taşımaktadır. Üzerinde Osmanlı Devleti'ne ait olduğu Latin alfabesi ile yazılı bir şekilde belirtilen bu pulun görselinde Osmanlı mimari üslubu ile yapılmış bir yapının önünde büyük bir ağaç bulunmaktadır. Resim 5'de bulunan ve Büyük Millet Meclisi tarafından basılan bu pul görselinde Misak-ı Milli sınırları içerisinde Anadolu toprakları resmedilmiştir. Bu hususta Millî Mücadele'nin ardından Anadolu topraklarının sahiplenilmesi ve bu durumun meşrulaştırılarak gerek yurt içinde gerek yurt dışında posta pulları üzerinden duyurulması amaçlanmıştır. Resim 6 da ise millî egemenliğin temsili olarak Büyük Millet Meclisi binası resmedilmiştir. Bu görsel artık yeni bir düzene girdildiğinin ve saltanatın da bu hususta kaldırıldığının habercisidir (Yazıcı, 2014: 185-186). Nitekim TBMM, Atatürk'ün de uzun bir konuşması ile saltanatın kaldırılarak egemenliğin meclise verilmesi gerektiğini 1 Kasım 1922 yılında yoğun tartışmalar halinde görüşmüştür. Sonuç olarak saltanat kaldırılmış ve millî egemenliğe dayalı yönetim güç kazanmıştır. Bu durum posta pul görsellerinde meclis binasının görselleşmesi ile temsil edilmiştir (TBMM, ZC, 01.11.1922: 305-315). Resim 7'de bulunan posta pullarında ise devletin belirli bir dönem boyunca siyasi, toplumsal ve de ideolojik yapısını etkileyecek olan Türk milletinin Orta Asya kökenlerine geri dönme ve millileşme çalışmalarını yansıtan bozkurt figürü resmedilmiştir (Yazıcı, 2014: 185-186). Bu figür ileriki dönemlerde Marif Vekaletinin başlattığı Cumhuriyet Arması'nın ne olması gerektiğine dair yapılan yarışmaya da konu olmuştur. Nitekim 1925-1926 yılları arasında düzenlenen yarışmanın şartlarında eski Türk gelenek ve göreneklerinden bir timsali içinde barındıran armanın tasarlanması öncelikli olarak kabul edilmiştir (Unat, 1980: 42-43). Bu hususta bir kurt timsalinin

bulunduğu arma kabul edilse de bu durum resmî olarak geçerli olmamış ve Cumhuriyet arması hiçbir zaman varolmamıştır (Başaran, 1997: 22-27). Nitekim bozkurt figürü ileriki dönemlerde Atatürk'ü simgeleyecek ve onunla özdeşleşerek bir öge olacaktır (Yazıcı, 2014: 185-186).

### 3.2. 1923-1939 Yılları Arası Posta Pulları



Resim 8 (1923)



Resim 9 (1923)



Resim 10 (1924)



Resim 11 (1926)



Resim 12 (1926)



Resim 13 (1927)



Resim 14 (1927)



Resim 15 (1928)

Erken Cumhuriyet dönemi posta pullarına baktığımız zaman Resim 8 görselinde yine bir bozkurdun resmedildiği görülmektedir. Bu dönem ulus devlet inşası çalışmaları hız kazanmış ve Türkçülük politikaları doğrultusunda ulusun Orta Asya kökleri ile bağlarını kuvvetlendirme çabaları aktifleştirilmiştir (Demir, 1998b: 14). Bozkurt figürü 1925 ve 1926 yıllarında Türkiye Cumhuriyeti'nin armasının ne olması gerektiğine dair tartışmalara konu olmuştur. Nitekim bu yarışmanın şartlarından bir tanesi de eski Türk geleneklerinden bir figürün arma üzerinde bulunmasıdır (Unat, 1980: 42-43). Bu doğrultuda etrafında buğday başakları bulunan, gücü ve vatan savunmasını simgeleyen kırmızı bir kalkan üzerinde resmedilen kurt tasarımının bulunduğu arma yarışmanın birincisi olacaktır (Başaran, 1997: 22-27). Fakat bu tasarım Turan fikri ile bağlantılı olmamıştır. Kemalist ideoloji Osmanlı ile bağlarını koparabilmek ve ulus inşasında İslam-Osmanlı kimliğinden sıyrılabilmek için öze dönme politikalarıyla birlikte Orta Asya geçmişi ile bağ kurmak istemiştir (Demir, 1998b: 14). Bozkurt figürü posta pulları üzerinde 1934 yılına kadar görülmeye devam edecektir (Yılmaz, 2019: 237).

Resim 9'da ise bir camii görseli resmedilmiştir. Nitekim ulus devlet inşasında Kemalist yönetici kadro başlarda din konusunda ılımlı bir siyaset izlemiştir. Bu doğrultuda Kemalizm oluşturmak istediği laik ve Avrupalı tarzdaki vatandaş imajını halka benimsetmek için din konusunda ılımlı davranmıştır. 1919-1923 yılları arası Millî Mücadele döneminde Kemalizm halkı ortak bir noktada birleştirerek Millî Mücadeleyi teşvik etmek için etnik milliyetçiliğini gizleyerek maneviyat ve din vurgusunu ön plana çıkarmıştır. Bu doğrultuda Osmanlı son döneminde başlayan laikleşme çalışmaları bu dönemde sekteye uğramıştır. Kemalist seçkinler yapmayı planladıkları reformların uygulanması için uygun bir ortamın oluşmasını beklemişlerdir (Yıldız, 2019: 217-220).

Resim 10 görseline ise Atatürk pullar üzerinde ilk defa resmedilmiştir. Bu hususta Atatürk'ün görselde mareşal üniformalı ve kalpaklı vaziyette resmedilmesi dikkat çekmektedir (Süleyman Bulut & Hacı Bulut, 2020: 112; Pulhan, 1959: 212) Görselde Sakarya Nehri üzerinde bulunan Kâgir Köprüsü yıkılmış halde betimlenmiştir. Yıkılan köprünün ardında gözükken harap olmuş binaların tepesinden ise doğan bir güneş resmedilmiştir. Doğan bu güneş aydınlık bir geleceğe doğru ilerleyen yeni Türk devletini ve de halkını simgelemektedir. Bu yönüyle görsel birçok öğeyi içinde barındırmakta ve kitlelere farklı mesajlar vermektedir. Bu pullar Lozan Antlaşmasını anmak için çıkarılan “Sulh Hatırası” posta pulları serisi içerisinde yer almıştır (Demir, 1998a: 170-171; Düzenli & Kavuran, 2005: 203-204). Resim 11 görselinde ise Atatürk 1926 yılı posta pulları üzerinde sivil vaziyette ve tek başına resmedilmiştir. Bu görsel Atatürk'ün Cumhuriyet'in kurucu kadrosu arasındaki liderlik yarışını kazandığının göstergesidir. Resim 11 ve resim 12 görselleri 1925-1926 yıllarında Ressam Ali Sami Bey tarafından tasarlanan ve Lonra Bradbury Wilkinson Co matbaasında bastırılan pullardandır. Bu pul serisi görsellerinde bozkurt, Sakarya Geçidi, Ankara Kalesi ve Atatürk portreleri resmedilmiştir (Cumhuriyet, 15 Ağustos 1925: 1 ; Cumhuriyet, 2 Ocak 1926: 1; Cumhuriyet, 22 Şubat 1926: 2).

Resim 12, 13, 15, 17, 20, 21, 25, 38 görsellerinde görüldüğü gibi artık bozkurt figürü tek başına posta pulları görsellerinde kullanılmamıştır. 1925-1926 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin armasının ne olması gerektiğine dair yapılan müsabakada bozkurt figürünün içerisinde olduğu arma birinci gelmiştir. Bu müsabakanın şartlarından bir tanesi de eski Türk ananelerinden bir öğeyi içerisinde barındırması gerektiği olmuştur. (Unat, 1980: 42-42) Cumhuriyet seçkinleri Osmanlı ile bağlarını koparmak istemiş ve Osmanlı Devleti'nin 19.yy' da oluşturduğu armadan tamamen farklı bir üslupla İslam öncesi Türk geleneklerini yansıtan bir armanın tasarlanmasını istemişlerdir. Bu hususta eski Türk devlet ve beyliklerinden olan Göktürkler, Gazneliler, Artuklular, Saltuklular, Mengücekliler Kartal armasını benimsemişlerdir. Ayrıca Memluk Sultanı Baybars'ın zamanında ise devlet arması olarak pars kullanılmıştır (Aslanapa, 1964: 40-47). Bunun yanında Macarların ve Bulgarların kartal, Kumanların ise aslan ve köpek armasını kullandıkları görülmüştür (Orkun, 1943: 12-14; Orkun, 1939: 142-144). Bu hususta erken Cumhuriyet dönemi seçkinleri devletin ve milletin Orta Asya ile bağlarını



kuvetlendirmek için bozkurt imgesini ön plana çıkarmışlardır. Henüz bu dönemlerde yapılan Millî Arma Müsabakası'na son dönem posta pulları üzerinde yer alan bozkurdun yanında insan, örs ve çekicin de eklenmesi tartışmalara sebep olmuştur (Rifat, 1926: 4-6). Bu hususta Ali Ami Boyar tarafından tasarlanan ve üzerinde bozkurdun yanında bir insanın da resmedildiği 1926 yılına ait posta pullarının görsellerinin Atatürk'ün insan zekasını ve ürününü ön plana çıkarma düşüncesinin bir sonucu olduğu söylenebilir. Nitekim Atatürk bu konuda “Bunların hiçbiri bugünkü dünyamızın içinde kurulan yeni bir devletin arması olamaz. Devlet armasını sembolik bir insan başı olarak temsil etmeli. Bu dünyada her şey insan kafasından çıkar. Bir insan başının ifade etmeyeceği hiçbir şey tasavvur edemiyorum. İnsan bütün tarih boyunca tabiatın bazen esiri, bazen de hâkimi olmuş ve bu hal insan cemiyetlerinin medeniyette ilerlemeleri nispetinde inkişaf etmiştir” demiştir (İnan, 1969: 9). Bu doğrultuda Atatürk her şeyin insan zekâsının ürünü olduğunu savunmuş ve bozkurdun tek başına bir figür olarak kullanılmasını istememiştir. Bu sebeple 1926 yılında çıkarılan III. Londra serisi posta pulları görselinde bozkurdun yanı sıra elinde çekiciyle örsün başında sağlıklı ve güçlü bir insan figürü resmedilmiştir (Demir, 1998b: 14-15; Başaran, 1997: 26-27). Ayrıca resim 25 görselinde bulunan bozkurt figürlü posta pulu ise İngiltere’de daha önce bastırılan fakat İzmir Uluslararası 9 Eylül Sergisi için İstanbul Damga Matbaası’nda 1934 yılında sürsarılanan posta puludur (BCA. 30-18-1-2 / 47-51-18 Sıra: 1 (15.07.1934)).

Harf Devrimi'nin<sup>7</sup> 1 Kasım 1928 yılındaki meclis görüşmesinde kabul edilerek 1353 numaralı yasa ile yürürlüğe girmesine rağmen, resim 12 de görüldüğü gibi henüz yasadaki iki yıl öncesindeki 1926 yılında tedavüle çıkan posta pullarında Latin alfabesi kullanılmıştır (TBMM, ZC (01.11.1928): 7-11; Resmi Gazete, S. 1030, 03.11.1928: 7-9). Bu doğrultuda Erken Cumhuriyet Dönemi seçkinleri henüz 2 yıl öncesinden halkı yeni alfabeyle alıştırmak istemiş ve 1926 yılı pullarında Latin alfabesi ile “Türkiye Postaları” ibaresini kullanmışlardır (Yazıcı, 2014: 186). Harf Devrimi'nin ardından ise posta pulları tasarımlarında da birtakım yenilikler olmuştur. Pullar üzerinde belirli bir dönem boyunca “Türkiye Cumhuriyeti Posta” veya “Türkiye Cumhuriyeti Postaları” ibareleri kullanılmıştır (BCA. 30-18-1-2 / 18-13-9, Sıra: 1 (25.02.1931)).

Harf Devrimi'nden sonraki süreçte 1929 yılında basımı yapılacak olan posta pullarının Newyork'daki ‘American Banknot Kumpanyası’ veya Londra'daki

<sup>7</sup> Erken Cumhuriyet Dönemi'nde devletin Osmanlı geçmişi ile bağlarını koparma konusunda Harf Devrimi en etkili olanlarındandır. Nitekim Harf Devrimi'nin ayrıca bir amacı daha vardır. Dil üzerinden uygulanan Harf Devrimi “İslamiyet'i Türkleştirme” çalışmalarının bir parçasıdır. Bu doğrultuda henüz 1926 yıllarında Türkçe ile namaz kıldırma denemeleri yapıldığı gibi yaklaşık dört yıl sonrasında da bir grup modern İslamcı tarafından reform tasarımları hazırlanmıştır. 1932 yılı Ramazan ayında ise Türkçe Kuran'ın okunması durumunda halkın bu yeniliği kabul edip etmeyeceği araştırılmıştır. Nitekim daha sonrasında Türkçe olarak kuranın okunmasından vazgeçilmiş fakat 1932 yılı sonlarından 1950 yılı Demokrat Parti iktidarı dönemine kadar ezan ve kâmet Türkçe okunmuştur. Bu yapılan yenilikler genel itibarıyla Türkleştirme politikalarının ürünü olmuştur. Bu sebeple Erken Cumhuriyet döneminde din yapısına Sovyetlerde olduğu gibi açıkça karşı çıkılmamış ve tavrı konulmamıştır. Erken Cumhuriyet'in yönetici kadrosu dini mabetlere ve vicdanlara sığdırmış ve Diyanet işleri kurumunu oluşturarak dini kendileri şekillendirmek istemişlerdir. (Tuncay, 2019: 92-95).

'Biradbori Vilkenzon' kurumlarından birisinde basımının yapılması kararlaştırılmıştır (BCA. 30-18-1-2 / 4-36-8, Sıra: 1 (19.06.1929)). Fakat pulların görselinin tasarımı konusunda Türk ressamlar arasında düzenlenen müsabakada uygun bir görselin seçilememesi sebebiyle bu pulların basımından vazgeçilmiştir. Latin alfabesi kabulü ile Londra Biradbori Vilkenzon kurumunda basımı yapılacak olan posta pullarının üzerlerindeki yazı ve rakamlar değiştirilerek yeni harfli yazı ve rakamlara göre yeniden basımının yapılması kararlaştırılmıştır. Bu süreçte ise yeni posta pullarının görsel tasarımı için Türk ressamlar arasında düzenlenen müsabaka devam etmiştir (BCA. 30-18-1-2 / 5-47-12, Sıra: 1 (16.09.1929)). Nitekim Londra'daki matbaada basımı tasarlanan posta pullarının kalıplarının yeni alfabe sebebiyle değiştirilmelerinin pul basım masraflarını arttırılabileceğinden endişe edilmiştir. Bu doğrultuda Türk parasının yurt dışına çıkarılmaması istenmiş ve Londra'da basımı düşünülen pulların anlaşmasının iptal edilip İstanbul'da bulunan Damga Matbaası'nda bastırılması düşünülmüştür. Fakat daha sonra Türk ressamlar arasında pulların görsel tasarımı konusunda açılan müsabakaya yeterince ilgi gösterilmemesi ve 1930 yılındaki Türkiye'de basılan pulların taklidinin yapılması durumuna karşı belirli bir ilerleme sarfedilememesi gibi sebepler dolayısıyla bu karardan vazgeçilmiştir. Sonuç olarak son bir defaya mahsus olmak üzere posta pullarının basım işleminin yeniden Londra'daki Biradbori Matbaası'nda yaptırılması kararlaştırılmıştır (BCA. 30-18-1-2 / 9-11-10 Sıra: 1,2 (12.03.1930)). Bu hususta 1939 yılına gelindiğinde de Türk posta pulları yurt dışındaki matbaalarda basılmaya devam etmiştir. Nitekim Atatürk'ün vefatı dolayısıyla bastırılan posta pulları da yurt dışındaki matbaalarda bastırılmıştır. 1939 yılında posta pulları İsviçre'de bulunan Courvoisier matbası ile İngiltere'de bulunan anlaşmalı matbaalara bastırılmıştır. Yurt dışında bastırılan pulların bedeli bazen ülkeler arasındaki kliring anlaşması gereğince (takas sistemi) ve bazen de nakit para ile ödenmiştir. Bazı durumlarda da bu bedel kurum veya devletlerin Türkiye'ye olan borçları üzerinden karşılanmıştır (BCA: 30-18-1-2 / 86-30-20 Sayı: 1-2, (09.04.1939) ; BCA: 30-18-1-2 / 88-85-18 Sayı: 1, (04.09.1939) ; BCA: 30-18-1-2 / 85-115-20 Sayı: 1, ( 18.01.1939).). Bu hususta Türkiye diğer devlet ve kurumlar ile yapmış olduğu anlaşmalar gereğince posta pullarını uzun süreler boyunca yurt dışında bastırmaya devam etmiştir. Nitekim 1942 yılında posta pullarının basımını o dönem Almanya'ya bağlı olan Viyana'ya sipariş etmiştir (BCA: 30-10-0-0 / 133-956-19 Sayı: 1,2,3 (02.10.1942)). 1949 yılında Denizcilik Bayramı, 1950 yılında ise Türk Kooperatifçilik Kongresi için bastırılan posta pulları da İsviçre'ye sipariş edilmiştir (BCA: 30-18-1-2 / 121-108-18 (20.02.1950) Sayı 1; BCA: 30-18-1-2 / 119-42-5 , (03.06.1949) Sayı 1).



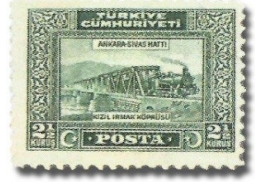
Resim 16 (1929)



Resim 17 (1929)



Resim 18 (1929)



Resim 19 (1930)



Resim 20 (1930)



Resim 21 (1931)



Resim 22 (1931)



Resim 23 (1933)



Resim 24 (1933)



Resim 25 (1934)



Resim 26 (1935)



Resim 27 (1935)



Resim 28 (1935)

Resim 14 ve resim 18 görsellerinde Ankara ve Ankara Kalesi betimlenmiştir. Ankara 13 Ekim 1923 tarihli meclis oturumunda Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olarak seçilmiştir (TBMM, ZC, (13.10.1923): 665-670). Bu hususta Osmanlı

Devleti'ne ait posta pullarında kullanılan başkent İstanbul görsellerinin yerini Erken Cumhuriyet Dönemi posta pullarında başkent Ankara ve Ankara'ya dair öğeler almıştır. Ankara bu hususta Cumhuriyet ile özdeşleşerek Cumhuriyet'in simgesine dönüşmüştür (Yazıcı, 2014: 186). Resim 16 ve resim 19'da ise Cumhuriyet'in demiryolları posta pulları üzerinde görselleşmiştir. Cumhuriyet'in kurucu kadrosu sanayileşme hamleleri başlatmadan önce demiryolları yapımına büyük önem vermiştir. Nitekim demiryolları ile ulaşımın gelişmesi yapılacak sanayi hamlelerinin ön koşulu olarak görülmüştür. Bu durumda da ekonomik ve siyasal bağımsızlık hedeflerinin sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca Cumhuriyet devlet otoritesini merkezden uzak coğrafyalarda sağlamak için de demir yolları yapımına önem vermiştir. Bunun yanında yurdun tahıl ambarlarına erişmek ve tarımı canlandırmak için de demir yolları büyük önem taşımıştır. Bu doğrultuda yeni demir yolları ve geçitler yapıldığı gibi, yabancıların elindeki demir yolları da satın alınarak millileştirilmiştir. Bu duruma rağmen yurt genelini kapsayan demir yolları yapılamamıştır. Demir yolu çalışmaları posta pulları üzerinde görselleşmiş ve bu sayede kitlelere mesaj iletmek için kullanılmıştır (Yılmaz, 2019: 241-242). Bunun yanı sıra resim 35,45, 49, 50, 52, 59 ve 60 görsellerinde de görüldüğü gibi demir yolları, geçitler ve köprüler posta pulları üzerinde yoğunlukla kullanılmıştır. Bu hususta demir yolları Cumhuriyet ve Kemalizm ile simgeleşmiş ve bu simge posta pulları üzerinde görselleşerek kitlelere mesaj olarak aktarılmıştır (Düzenli ve Kavuran, 2005: 219-220).

Resim 23 de bulunan pul ise Cumhuriyet'in onuncu yılı dolayısıyla çıkartılmış olan pullardır. Resim 23 görselinde Atatürk portresi sağ tarafta bir defne dalı ile birlikte resmedilmiştir. Defne dalı, barışçıl bir politikaya dair mesajlar verdiği gibi aynı zamanda zaferleri de simgelemektedir (Düzenli & Kavuran, 2005: 210-211). Görselin sağ tarafında ise başaklar ve fabrikaları temsil eden sanayi çarkları betimlenmiştir. Başaklar tarımı temsil etmekte, çarklar ise sanayileşme hamlelerini simgelemektedir. 1927 yılında sanayileşme için çalışmalara başlanılmış ve bu hususta ekonomiyi geliştirerek yurdu kalkındırmak planlanmıştır. Nitekim 1055 numaralı Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun kabulü ile sanayileşme çalışmaları bu doğrultuda başlatılmıştır (TBMM, ZC, (28.05.1927) : 614-621; (Resmi Ceride, S.608, 15 Haziran 1927: 1-10 (2624-2629)). Bu hususta önce tarımı geliştirmek ve gelişen tarımın ardından ise sanayileşme hamleleri yapmak planlanmaktadır. Bu pul görselleri ile Cumhuriyet ekonomisinin tarım ve sanayileşme sayesinde geliştirileceği mesajı kitlelere verilmektedir (Düzenli & Kavuran, 2005: 210-211). Yine Cumhuriyet'in onuncu yılı için çıkarılan resim 24 görselinde ise Millî Mücadele'nin ardından aydınlık bir geleceği simgeleyen ve etrafa ışık saçan bir güneş betimlenmiştir. Görsel altında ise sonsuzluk hissiyatı yaratan ve Cumhuriyet'in ebediliğini temsil eden bir deniz resmedilmiştir (Düzenli & Kavuran, 2005: 209).

Resim 26, 27 ve 28 görsellerinde ise kadın resimleri pullar üzerinde betimlenmiştir. Kadın Kemalizm'in ve de Kemalist reformların simgesi olmuştur. Bu durum Cumhuriyet'in Osmanlı geçmişine karşı kadını esaretten kurtarma ve

de özgürleştirme söylemiyle doğru orantılıdır. Bu hususta kadına verilen haklar posta pulları üzerinden dünyaya duyurulmak istenmiştir. Nitekim Cumhuriyet bu doğrultuda Batı medeniyetine karşı çağdaş olduğunu da ispatlamayı amaçlamıştır. Bu pullar 1935 yılında Türkiye’de gerçekleştirilen 12. Dünya Kadınlar Kongresi için özel olarak bastırılmıştır (Tarlakazan, 2018: 714). Nitekim kadınlar 5 Aralık 1934 yılında genel olarak seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir (Zaman, 6 Kanunievvel 1934, :1-2; Zaman, 5 Kanunievvel 1934:1,2). Kadınlara verilen bu ve buna benzer hakların Avrupa ve Dünya ülkelerine duyurulması amacıyla Kadınlar Kongresi’nin Türkiye’de yapılması için çalışmalar başlatılmıştır. Bu hususta Kongre 18 Haziran 1935 tarihinde İstanbul’da yapılmıştır (BCA: 490-1-0-0 / 594-51-2 Sıra 1, (20.01.1935) ). Kemalist seçkinler kadının seküler görünümünü, siyasal ve toplumsal hayatta boy göstermesini pul görselleri üzerinden kitlelere duyurmak istemiştir. Pul görsellerinde kadın tarım işçisi, öğrenen, hukukçu gibi çeşitli meslekler ile tasvir edilmiştir. 1935 yılına ait olan pul görsellerindeki kadınlar ise bilim, edebiyat ve benzeri alanlarda nobel ödülüne layık görülen toplumun önde gelen kadınlarıdır. Bu görseller Türk kadınına ulaşmak istedikleri hedefi işaret ederek yol gösterici bir model olarak kullanılmışlardır (Yılmaz, 2019: 240-241).



Resim 29 (1936)



Resim 30 (1936)



Resim 31 (1937)



Resim 32 (1937)



Resim 33 (1938)



Resim 34 (1938)



Resim 35 (1938)

Resim 29 ve 30’da bulunan pullar Montrö Boğazlar Sözleşmesi’ni simgeleyen ve bu anlaşma için çıkarılmış olan pullardır. Tasarımı ve sürüşarlanması Nafia (Bayındırlık) Vekilliği’nin teklifi üzerine, 21.07.1936 tarihli bakanlar kurulu tarafından onaylanan bu pulların üzerinde “Boğazlar Mukavelesinin İmzası” ve “20.07.1936” yazıları bulunmaktadır (BCA: 30-18-1-2 / 67-62-18 Sayı: 1, (21.07.1936).). Resim 31 ve 32 görsellerindeki pullar ise 1937 yılında toplanan ikinci Türk Tarih Kurultayı için bastırılan pullardandır (BCA. 30-18-1-2 / 77-65-7, Sıra 1,

(14.07.1937) ; Yazıcı, 2014: 188-189). Bu doğrultuda Anadolu medeniyetlerini yansıtan öğeler posta pulları üzerinde betimlenmeye başlamıştır. Kemalist seçkinler ulus inşası sürecinde Orta Asya söyleminden vazgeçerek Anadolu medeniyetleri üzerinden ulus inşası çalışmalarına başlamıştır. Böylelikle başlarda bozkurt, örs, çekiç ve insan figürleri bulunan posta pulları önemini kaybetmiştir. Bu hususta Kemalist seçkinlerin amacı etnik boyutta halkın kökenlerini Anadolu kavimleri ile bağlamak ve bu sayede Anadolu'da uzun bir geçmişe sahip Türk kavmi yaratmak olmuştur. Bu durumda Hititler gibi eski Anadolu kavimleri ile akrabalık yolları aranmış ve hitit geyiği de posta pullarında bir simge olarak yansıtılmıştır. Yapılan bu çalışmalar aynı zamanda Anadolu'da hak iddia eden diğer devletlere karşı da bir gönderme niteliği taşımıştır (Yılmaz, 2019: 244). Nitekim ileriki dönemde benzer bir söylemi Mavi Anadolu'lular da dillendirecek fakat etnik boyuttan daha çok Anadolu kavramını yücelteceklerdir. Mavi Anadolu'lular, Anadolu'nun medeniyetin kaynağı olduğu söyleminde bulunacaklardır. Fikir yönünden Kemalizm'den ve Tarih tezinden beslenmelerine rağmen onlar etnik boyuttan daha çok Anadolu'nun bütün kavimleri kaynaştırarak kendisine has bir kültür öğesi yarattığı söylemini savunacaklardır (Karacasu, 2019: 334-343). Resim 33'de bulunan posta pulu görseli ise Harf Devrimi'nin onuncu yılını simgelemektedir. Nitekim görselde Atatürk bir öğretmen rolünde, kara tahta başında halka yeni alfabeyi öğretmektedir. 1 Kasım 1928 yılında, 1353 sayılı kanun ile yapılan Harf Devrimi, bir batılışma olarak algılanmasının yanında devletin ve de halkın Osmanlı geçmişi ile bağlarını koparması için yapılan bir reformdur (TBMM, ZC (01.11.1928), s. 7-11; ; Resmi Gazete, S. 1030, 03.11.1928: 7-9).



Resim 36 (1927)



Resim 37 (1928)



Resim 28 (1934)



Resim 39 (1938)



Resim 40 (1938)



Resim 41 (1938)



Resim 42 (1941)

Resim 36, 1927 yılında İzmir İktisat Kongre'sinin ardından yine İzmir'de gerçekleştirilmiş olan Dokuz Eylül Mahalli Sergisi hatırası için bastırılmış olan bir puldur. Resim 37'deki pul ise yine İzmir'de ikinci defa gerçekleştirilen Dokuz Eylül Sergisi için bastırılmıştır. Bu görselde Atatürk sivil vaziyette ve bir devlet adamını yansıtır biçimde resmedilmiştir. Resim 38 görseli ise 1934 yılında yine Dokuz Eylül Sergisi için yeniden sürşarjlanan posta pullarındandır. Bu sergi 1934 yılında uluslararası bir anlam kazanmış ve bu sebeple de Asrı ulusal İzmir Panayırı ismiyle açılmıştır. 1935 yılında ise İstanbul'da Uluslararası Kadın Hakları Cemiyeti'nin 12. kongresi düzenlenmiştir. Bu sebeple bu tarihte pullar üzerinde İzmir Fuarı'nın ismi yer almamıştır. İzmir Fuarı Atatürk hayattayken en son 1938 yılında posta pulları üzerine işlenmiştir (Yazıcı, 2014: 190). Resim 39 ve resim 40'ta bulunan pullar ise 1938 yılının Ağustos ayında açılan İzmir Enternasyonel Fuarı için basılmıştır. İzmir'in görsellerini yansıtan bu pullar 50 ve 57 kuruşluk değerlerde yüz bin seri olarak basılmıştır. Bu pullar 20 Ağustos 1938 tarihinden başlayarak üç ay süre zarfında tedavülde bulunmuştur (BCA. 30-18-1-2 / 83-39-12 Sayı 1 (05.05.1938); BCA: 30-18-1-2 / 84-70-3 Sayı:1 , (22. 07. 1938)). Resim 41 ve 42'de bulunan pullar Türkiye Kızılay Cemiyeti için bastırılmıştır. Bu pulların üzerinde Türkiye Cumhuriyeti haritası görselleşmiştir. Bu iki görsel arasındaki fark ise resim 41'de 1938 yılında Hatay'ın Türkiye sınırlarına dâhil olmazken resim 42 görseline 1941 yılında artık Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırlarında gösterilmesidir. Hatay henüz Türkiye sınırlarına dâhil değilken, kendi posta pullarını üretememiştir. Bu sebeple Hatay'ın Suriye posta pullarını kullanmak zorunda olması ihtimalinden çekinilmiştir. Türkiye Hatay'ın ihtiyaçları doğrultusunda, Hatay dâhilinde ve Türkiye ile olan ilişkilerinde kullanması için posta pulu sürşarjlamıştır (BCA; 30-18-1-2 / 85-110-4 Sayı:1 (02.01.1939).). Hatay'ın elindeki pullar tükendiği dönemde yeniden Türkiye elinde bulunan 20 çeşit ve Hatay'ın istediği değerde posta pulunu 10.03.1939 tarihindeki kararla süsrajlamıştır. Bu hususta Türkiye, Suriye'nin posta pullarını kullanarak Hatay'a propaganda mesajları iletmekten çakınmış ve Hatay için gerekli görülen pulları kendisi basarak Hatay'a göndermiştir (BCA: 30-18-1-2 / 86-21-9 Sayı:1 , (10.03.1939).)



Resim 43 (1938)

Resim 44 (1938)

Resim 45 (1938)

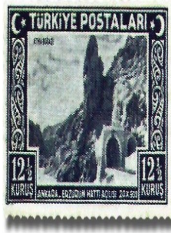
Resim 46 (1938)

Resim 47 (1938)

Resim 43 görselinde bulunan pullar 1938 yılında Cumhuriyet'in 15. yıl dönümü ve aynı zamanda Harf Devrimi'nin 10. Yıl dönümünü anmak için Uluslararası Kanser ile Mücadele haftasında bastırılmıştır (BCA: 30-18-1-2- / 84-77-20 Sayı: 1, (29.08.1938).). Bu pulların görselinde ordu ve uçak filosu kullanılmıştır. Bu doğrultuda görsel dış güçlere karşı bir mesaj verme niteliği taşımaktadır. Ayrıca ön sırada askerlerin elinde bulunan bayrak ise bağımsızlığı temsil etmektedir. Yaklaşmakta olan 2. Dünya Savaşı'na karşı görsel kitlelere anlamlı bir mesaj vermektedir (Düzenli & Kavuran, 2005: 211-212). Resim 44 görselinde ise Atatürk tarım makinesi üzerinde şapkası ve modern kıyafetleri ile birlikte resmedilmiştir. Bu görsel Erken Cumhuriyet döneminde tarıma verilen önemi göstermektedir. Tarım Cumhuriyet'in ekonomik kalkınmasında öncelikli bir etken olarak düşünülmüştür. Bu doğrultuda Atatürk'ün bir tarım makinesi üzerinde örnek bir model olarak resmedilmesi kitlelere tarımsal üretimin teşvik edilmesini sağlamaya yöneliktir. Aynı zamanda Atatürk'ün üzerinde modern giysiler ile şapka takmış vaziyette resmedilmesi, Osmanlı geleneklerinden toplumu arındırarak Batı modeli dâhilinde giyim kuşam modası yaratmaya yönelik bir adımdır (Düzenli & Kavuran, 2005: 213-214). Resim 45 görselinde ise Samsun ve Sivas arasındaki bir köprü ve bu köprü'nün üzerindeki demir yolu resmedilmiştir. Bu görsel Erken Cumhuriyet Dönemi'nde ulaşımaya büyük önem verildiğini bildirmektedir. Resim 46'da ise Türk gençleri izci olarak betimlenmiştir. Bu görselde ise Türk gençlerinin doğa ile iç içe, dinç, sağlıklı ve disiplinli bir şekilde yetiştirilmesi resmedilmiştir. Resim 47 görselinde ise Atatürk halkın kurtarıcısı ve lideri olarak askeri giysiler içerisinde gösterilmiştir. Nitekim yaklaşmakta olan 2. Dünya savaşına karşı Atatürk'ün askeri giysiler içerisinde betimlenen görseli, dış düşmana karşı gözdağı verir bir niteliktedir (Düzenli & Kavuran, 2005: 214-217).



Resim 48 (1938)



Resim 39 (1939)



Resim 50 (1939)



Resim 51 (1939)



Resim 52 (1939)



Resim 53 (1939)



Resim 54 (1940)



Resim 55 (1941)



Resim 56 (1941)



Resim 57 (1942)

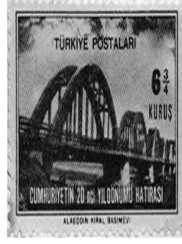




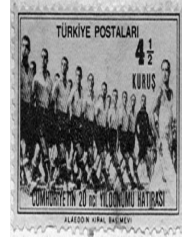
Resim 58 (1943)



Resim 59 (1943)



Resim 60 (1943)



Resim 61 (1943)



Resim 62 (1943)



Resim 63 (1943)



Resim 64 (1943)



Resim 65 (1947)



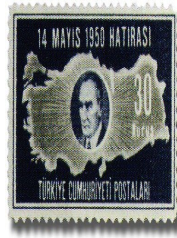
Resim 66 (1947)



Resim 67 (1947)



Resim 68 (1948)



Resim 69 (1950)

Pul görselleri için bakınız: <https://isteaturk.com/g/kategori/turk-posta-idaresi> ; <http://www.pttpulmuzesi.org.tr/CategoryDetail.aspx?CID=45> EriŐim Tarihi: 28.01.2022 ; (Yazıcı, 2014); (Pulhan, 1959); (Pulhan, 1958); (Yılmaz, 2019); (Düzenli & Kavuran, 2005).

Resim 61'in görselinde Cumhuriyet gençliği, zinde ve sportif biçimde resmedilmiştir. Erken Cumhuriyet Dönemi gençliği Kemalizm ideolojisi doğrultusunda eđitilmiŐtir. Bu hususta Osmanlı dönemi ile bağlarını kopararak Kemalizm ile Őekillenen yeni nesil Cumhuriyet'in fikri temellerini yaŐatacađı için Kemalist elitler tarafından son derece önemlidir. 1943 yılına ait olan bir diğer pul görseli ise resim 62'dir. Resim 62 görselinde ise Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Osmanlı mimarisinden büyük bir oranda farklı bir üslupla inşa edilmiş binalar resmedilmiştir. Bu hususta Kemalizm yeni bir kent tasarımına gitmiŐ ve kendine has bir mimari üslupla modern kent binaları tasarlamıŐtır. Bu tasarımlar Cumhuriyet'i geleneksel bağlarından görsel olarak koparmakta ve de mimari

üsluba Avrupai bir tarz katmaktadır (Düzenli & Kavuran, 2005: 217-222). Nitekim benzer bir şekilde Ankara'nın başkent olduktan sonra modern bir şehir görünümüne kazandırılması için çalışmalarına başlanılmıştır (BCA, 30-10-0-0 / 122-866-6 (26.12.1923); BCA, 30-10-0-0 / 138-991-1 (19.03.1925)). Bu hususta resim 63'de ise Cumhuriyet'in kalbi olan Ankara ve Ankara Kalesi görselleşmiştir. 1923 yılında başkent olan Ankara, Cumhuriyet ve Kemalizm'in simgesi olmuştur (BCA, 30-10-0-0 / 122-866-4 (17.10.1923); (BCA, 51-0-0-0 / 8-65-38 (01.11.1923)). Ayrıca bu görselde Ankara ve Ankara Kalesi ile birlikte kalenin üzerinden uçan uçaklar resmedilmiştir. Nitekim Ankara Kalesi üzerinde havalanan uçaklar ise Atatürk'ün "İstikbal Göklerdedir" sözünü bize hatırlatmaktadır (Düzenli & Kavuran, 2005: 217-222). Erken Cumhuriyet Dönemi'nde uçaklara büyük önem verilmiştir. Savaş uçakları başlarda farklı ülkelerden satın alınmış ve bu sayede Cumhuriyet'in bir uçak filosu oluşmuştur (BCA, 30-18-1-1 / 14-39-11(17.06.1925); BCA, 30-18-1-1 / 14-39-12 (15.06.1925); BCA; 30-18-1-1 / 16-68-16 (04.11.1925) . Bu doğrultuda Cumhuriyet yöneticileri savaş uçaklarının yapımı için henüz 1925 yılından itibaren çeşitli projeler üzerinde çalışmıştır. Projeler geliştirilirken Türkiye farklı ülkelerden uçaklar için çeşitli yedek parçalar tedarik etmiştir. Nitekim yurt dışından uçak ve malzeme siparişi Cumhuriyetin hemen hemen her döneminde mevcut olmuştur (BCA, 230-0-0-0 / 8-27-1 (11.06.1925); BCA, 30-18-1-2/ 8-4-16 (29.01.1930); BCA, 230-0-0-0 / 8-27-7 (13.04.1926); BCA, 30-18-1-1/13-21-7 (05.04.1925).

Resim 68 görselinde bulunan pul ise Cumhuriyet'in 25. yıl dönümü için 1948 yılında bastırılmıştır. Bu posta pulu görselinde Atatürk'ün Ulus Meydanı'ndaki "Anıt Heykeli" resmedilmiştir. Atatürk vefat ettikten sonra onun ebediliği heykeller ve anıtlar üzerinden hissettirilmeye çalışılmıştır. Bu hususta posta pullarında olduğu gibi Cumhuriyet'in ikinci emisyon banknotlarının arka yüz görselinde de çeşitli Anıt heykeller betimlenmiştir. Örneğin 5 liralık banknotun arka görselinde Ankara'da bulunan "Güven Anıtı" resmedilmiştir (Rezmi Gazete, Sayı 3726, 5 Teşrinievvel 1937: 8813-8814.). Resim 68 görselinde Atatürk heykelinin arkasında Ankara ve Ankara Kalesi betimlenmiştir. Ankara Kalesi'nin tepesinde beliren Türk Bayrağı Cumhuriyet'in bağımsızlığını simgelemekte ve kalenin tepesinde ışık saçan güneş ise parlak bir geleceğe işaret etmektedir. Bu hususta Ankara Kalesi de bir güç sembolü olarak kullanılmıştır (Düzenli & Kavuran, 2005: 223-224).

Atatürk'ün vefat etmesinin ardından İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı seçilmesi ile yeni bir dönem başlamıştır. Resim 48 görselinde bulunan pul serisi Atatürk'ün vefatı dolayısıyla onun anısına 21.11.1938 yılında matem pulları olarak bastırılmıştır. Resim 53 görselinde bulunan pul serisi de Atatürk'ün vefatı dolayısıyla bastırılan posta pullarındandır. Nitekim bu pullar üzerinde Atatürk'ün doğum ve ölüm tarihleri "1880-1938" olarak verilmiştir (BCA: 30-18-1-2 / 85-115-20 Sayı: 1, ( 18.01.1939). Bu dönemde Atatürk'ün doğum tarihi yanlış bir bilgi halinde 1880 yılı olarak bilinmektedir. Bu sebeple bu pul görselleri üzerinde Atatürk'ün doğum tarihi 1881 yılı yerine 1880 yılı olarak verilmiştir. Resim 51 görselinde bulunan pul ise Hatay'ın Türkiye'ye katılımını temsil etmektedir. Bu sebeple pul

görseli üzerinden Hatay'ın Türkiye'ye katılış yılı olan 23.07.1939 yılı verilmiştir. Bu pul görsellerinde de Hatay'ın Türkiye'ye katılması için çabalarından dolayı Atatürk portresi resmedilmiştir. (Yazıcı, 2014 :190-194). Resim 54, 55, 56 görsellerinde de 1940'lı yıllarda da devam eden İzmir Enternasyonal Fuarı için bastırılmış pul görselleri verilmiştir. Resim 54 görselinde bulunan pul ise daha önceki yıllarda Londra'da tab ettirilen pulların İzmir Enternasyonal Fuarı için 1940 yılında sürsarflanması ile tedavül ettirilmiş ve yeniden dolaşıma girmiştir (BCA; 30-18-1-2 / 92-77-1 Sayı: 1, (30.07.1940)).

İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı dönemini kapsayan 1939-1950 yılları arasında pul görselleri üzerinde Atatürk'ün resimlerinde azalma meydana gelmiştir. Nitekim resim 57 ve resim 58 görsellerinde görüldüğü gibi İnönü portresi pullar üzerinde yoğunlukla işlenmeye başlamıştır. Cumhuriyet'in 20. yılı kutlamaları anısına bastırılan resim 58 görsellerindeki pullarda Atatürk'ün portresi yerine İnönü'nün portresi mevcut olmuştur (Yazıcı, 2014: 190-194). Resim 65 görselinde görüldüğü gibi 30 Ağustos Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nin 25. Yıl kutlamaları sebebiyle 1947 yılında bastırılan pulların görsellerinde de İnönü portresi resmedilmiştir. Resim 66 ve resim 67 görsellerinde bulunan pullar ise 20 Ağustos 1947 yılında açılan İzmir Enternasyonel Fuarı için İsviçre'de bastırılan posta pullarıdır (BCA: 30-18-1-2 / 113-36-14 Sayı:1 (29.05.1947)).

Resim 69'de bulunan pul görseli ise büyük bir değişimi temsil etmektedir. Bu hususta çok partili hayata geçişle birlikte Demokat Parti'nin iktidara gelmesi sonucunda İnönü dönemi kapanmış ve bu durum pullar üzerinde görselleşmiştir. Üzerlerinde "14 Mayıs 1950 Hatırası" yazılı olan posta pulları bastırılmış ve bu pul görselleri üzerinde ise Türkiye haritası ile Atatürk görseli resmedilmiştir. Nitekim bu durum İnönü yönetimine Atatürk'ün unutturulmaya çalışıldığı söylemi üzerinden yüklenen Demokrat Parti'nin bir karşı cevabı niteliğinde olmuştur (Yazıcı, 2014: 190-194).

### **Sonuç**

Posta pulları tüm dünyada asıl işlevinin yanında gizli bir göreve de hizmet etmiştir. Barındırdıkları görsel öğeler sayesinde posta pulları bir tanıtım aracı işlevi görmüştür. Pullar bağlı oldukları ülke içerisinde belirli mesajları görselleri üzerinden halkına ilettiği gibi uluslararası boyutta ulaştıkları coğrafyalara da bu mesajları götürmüşlerdir. Zamanla pulların barındırdıkları görsel öğeler sayesinde kitleleri etkileyebileceğini fark eden iktidar sahipleri posta pullarını politik amaçları doğrultusunda kullanmaya başlamıştır. Bu durumda iktidar sahipleri pulların dolaşımdaki rolünden faydalanarak söylemlerini gerek kendi ülkeleri içerisinde gerek ülkeleri haricinde pullar aracılığıyla yayma fırsatı bulmuştur.

Pulların bu işlevi Erken Cumhuriyet Dönemi'nde de görseller üzerinden halka belirli mesajları iletmek için kullanılmıştır. Osmanlı Devletinin yıkılmasının ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde kurucu kadronun seçkinleri ulus devlet inşası çalışmalarını içerisinde bir Batılaşma projesi izlemişlerdir. Erken Cumhuriyet

Dönemi'nde Kemalist ideoloji çerçevesinde yapılan reformların halka duyurulması ve de kitlelere benimsetilmesi için çeşitli yollara başvurulmuştur. Bu yollar kimi zaman eğitim yoluyla, kimi zaman ise büyük oranda okuma yazma bilmeyen halkı etkileyebilmek için çeşitli mesajlar veren anıtlar ile olmuştur. Kemalist seçkinler posta pullarının kitleleri etkileyebilen işlevini fark ederek Erken Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren kullanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda gerek yurt içinde gerekse yurt dışında Kemalizm ideolojisi çerçevesinde yapılan reformların ve toplumsal dönüşümün kitlelere duyurulması için kullanılan en etkili yollardan bir tanesi posta pulları olmuştur. Posta pulları özellikle 1926 yılından itibaren Kemalist reformları ve ulus devlet inşası çalışmalarını barındırdıkları görseller sayesinde açık bir şekilde yansıtmaya başlamıştır. Bu hususta pullar Türkiye Cumhuriyeti ve Kemalizm'e dair öğeleri üzerinde barındırdıkları görseller ile kitlelere duyurmuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kalbi olarak Ankara ve Ankara'ya dair öğeler posta pullarında sıklıkla resmedilen unsurlardan olmuştur. Eski başkent İstanbul'a karşı yeni başkent Ankara'nın meşruluğunu sağlamak için posta pul görsellerinde Ankara'ya dair öğeler sıklıkla işlenmiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin kalbi olarak Ankara'nın yoğun bir şekilde işlenmesi Cumhuriyet'in de meşruluğunu sağlamaya yönelik olmuştur. Bunun yanında ulus devlet inşası çalışmaları Erken Cumhuriyet Dönemi'nden 1930'lu yılların sonlarına dek posta pulu görsellerinde resmedilmiştir. Nitekim başlarda Orta Asya'yı simgeleyen görseller daha sonraları Anadolu'yu sahiplenme ve Anadolu'nun ezelden beri Türk yurdu oluşunu ifade eden görsellerle halka duyurulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında ulusun kurtarıcısı ve lideri olarak Atatürk portresi posta pulları üzerinde sıklıkla resmedilen görsellerden olmuştur. Yapılan sanayi hamleleri, İnkılaplar, tarımsal politikalar ve benzeri birçok reform posta pulları üzerinde görselleştirilmiştir. Ayrıca pullar uluslararası alanda Türkiye Cumhuriyeti'nin gerek siyasi ve askeri gücünü temsilen, gerekse Türkiye'nin çağdaş ve modern bir ülke olduğunu kanıtlama konusunda çeşitli mesajlar vermek için kullanılmıştır.

Posta pulları görselleri sayesinde ulaşılması zor bölgelerde dahi Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi görünürlüğü artırılmıştır. Bu sayede yapılan reformlar ve toplumsal dönüşüm politikaları devletin ulaşamadığı uzak noktalara iletilmiştir. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde posta pulları büyük oranda Kemalizm ve Cumhuriyet'e dair öğeleri üzerinde yansıtarak Kemalizm ile özdeşleştirilmiştir. Bu sayede tek parti dönemini kapsayan süreçte posta pulları Kemalizm'in bir simgesi hâline gelmiştir.

## **Kaynakça**

### **Arşiv Kaynakları**

- BOA, Başbakanlık Osmanlı Arşivleri  
İrade-i Bahriye (İ..BH.)  
Bab-ı Ali Evrak Odası (BEO)
- BCA, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri

### Resmi Kaynaklar

- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 1, C.4, İştım 74, İştım Senesi 1, (28.09.1920), Erişim Tarihi: 29.01.2022.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, C. 13, İştım 49, İştım Senesi 2, (07.02.1925), Erişim Tarihi: 02.02.2022.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, C. 5, İştım 93, İştım Senesi 1, (31.01.1924): Erişim Tarihi: 02.02.2022.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre II, C. 4, İştım 79, İştım Senesi 1, (05. 01. 1924), Erişim Tarihi: 02.02.2022.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre II, C. 4, İştım 80, İştım Senesi 1, (07.01.1924), Erişim Tarihi: 02.02.2022.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre II, C.5, İştım 83, İştım Senesi 1, (14.01.1924), Erişim Tarihi: 02.02.2022.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre II., C. 31, İştım 49, İştım Senesi 4, (10.04.1927), Erişim Tarihi: 02.02.2022.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre II, C.31, İştım 52, İştım Senesi 4, (13.04.1927), Erişim Tarihi: 02.02.2022.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre II, C.32, İştım 73, İştım Senesi 4, (28.05 1927), Erişim Tarihi: 13.02.2022.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre I. C.24, İştım 130, İştım Senesi 3, (01.11.1922), Erişim Tarihi: 09.02.2022
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre III, C. 5, İştım I, İştım Senesi 2, (01.11.1928), Erişim Tarihi: 02.02.2022
- TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, C.2, İştım 35, İştım senesi 1, (13.10. 1923), Erişim Tarihi: 19.01.2022.

### Online Kaynaklar

www.pttpulmuzesi.org.tr. 28. 01. 2022 tarihinde www.pttpulmuzesi.org.tr: <http://www.pttpulmuzesi.org.tr/CategoryDetail.aspx?CID=45> adresinden alındı

<https://listeaturk.com/g/kategori/turk-posta-idaresi>, Erişim Tarihi : 28.01.2022

### Gazeteler

- Resmi Ceride, S. 608, 15 Haziran 1927.
- Resmi Ceride, S.608, 15 Haziran 1927.
- Resmi Gazete, S. 1030, 03.11.1928.
- Resmi Gazete, Sayı 3726, 5 Teşrinievvel 1937.
- Resmi Gazete, Sayı 3726, 5 Teşrinievvel 1937.
- Zaman, 5 Kanunievvel 1934.
- Zaman, 6 Kanunievvel 1934.
- Cumhuriyet, 15 Ağustos 1925.
- Cumhuriyet, 2 Ocak 1926.
- Cumhuriyet, 22 Şubat 1922.

## Kıtap ve Makaleler

- Akoba, M. M. (1963). *Türkiye'de Pul ve Pulculuk*. İstanbul.
- Aktulum, K. (2013). *Folklor ve Metinlerarasılık*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Akyol, P. K. (2017). Kültürel Miras Aktarıcısı Posta Pullarını Ulusal Kimlik Bağlamında Okumak. *III. Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Sembozyumu*, ss. 60-77.
- Aslanapa, O. (1964, Şubat). Türklerde Arma Sanatı. *Türk Kültürü*(S.16), ss.40-47.
- Başaran, M. (1997, Eylül). Türkiye'nin Arması Ne Olmalıdır ? *Tarih ve Toplum*, C.28(S.165), ss. 22-27.
- Bezaz, Y. G. (2007). *Haberleşme ve Tarihçesi*. ANKARA: Türkiye Haber İş.
- Brunn, S. D. (2011). Stamp As Messengers Of Political Transition. *The Geographical Review*, C. 101(S. 1), ss.19-36.
- Çakı, C. (2018, Eylül). Nazi Almanyası Döneminde Basılan Posta Pullarının Propganda Amaçlı Kullanımı. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, C.6( S.2), ss. 1568-1595.
- Çiftçi, D. Ç.-O. (2020, Temmuz). Arşivlenen Bellek Olarak Posta Pulları ve Sosyo-Kültürel İşlevleri: Kuzey Kıbrıs Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 7( S. 2 ), ss. 391-412.
- Cusack, İ. (2005). Tiny Transmitters Of Nationalist and Colonial İdeology: The Postage Stamps Of Portugal and İts Empire. *Nations and Nationalism*, 11(4), 591-612.
- Demir, T. (1998b). Cumhuriyet Dönemi Paralarında Siyaset ve İdeoloji (1923-1950). 75. *Yılda Paranın Serüveni*, İstanbul, ss. 11-28.
- Demir, T. (1998a). Kurtuluş Savaşımızın Mektup Zarflarındaki Sesi: Anadolu (Ankara Hükümeti) Posta Pulları. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 3(S. 8), ss. 165-173.
- Deringil, S. (2014). *İktidarın Sembolleri ve İdeolojisi: II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909)*. (G. Ç. Güven, Çev.) İstanbul: Doğan Kitap.
- Dobson, H. (2002). Japanese Postage Stamps: Propaganda And Decision Making. *Japan Forum*, C.14( S.1), ss. 21-39.
- Elal, B. (2018). 1945-1961 Dönemi Posta Pullarında Propaganda ve Ulusal Kimlik: Değişimler, Süreklilikler. *İstanbul Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*.
- Elhan, N. (2017). İran'ın Ulusallaşma Sürecinde Süreklilik ve Değişim: Banknotlar ve Posta Pulları Üzerinde Bir İnceleme. *Akademik Ortadoğu*, C.11(S. 2), ss. 85-97.
- Göle, N. (2005). Modernleşme Bağlamında İslamı Kimlik Arayışı. *Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Hoffer, E. (1980). *Kesin İnançlar; Kitle Hareketlerinin Anatomisi*. İstanbul: Tur Yayınları.
- İnan, A. A. (1969). *M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım*. Ankara: Altınok Matbaası.
- Karacasu, B. (2019). Mavi Kemalizm, Türk Hümanizmi ve Anadoluculuk. *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce, Kemalizm*, C.2, ss. 334-343.

- Karakan, , H.İ; Alkan, B.; Gündoğan, H.; Giritlioğlu, İ. (2017). Türkiye'nin Tanıtımında Posta Pullarının Fonksiyonel Önemi ve Türkiye'deki Posta Pullarına Yönelik İçerik Analizi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, C.6(S.1), ss.74-89.
- Köker, L. (2016). *Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Köker, L. (2019). Kemalizm/Atatürkçülük: Modernleşme, Devlet ve Demokrasi. *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Kemalizm*, 2.
- Lachover, E., & Nuri, D. (2013). Israeli Stamps 1948-2010: Between Nationalism And Cosmopolitanism. *Israel Affairs*, 19(2), 321-337.
- Orkun, H. N. (1939, Mayıs). Kumanlarda Arma. *Türklük*(S.2), ss.142-144.
- Orkun, H. N. (1943, Şubat). Eski Türklerde Arma. *Ülkü (Yeni Seri)*, C. 3 (S. 34), ss.12-14.
- Pauliina Raento- Statiley D. Brunn. (2005). Visualizing Finland: Postage Stamps As Political Messengers. *Geografiska Annaler*, C. 87(S. 2), ss.145-164.
- Pulhan, A. N. (1959). *Pulhan; 1959 Türk Pulları Kataloğu* (VIII b.). İstanbul: Pulhan Matbaası.
- Raento, P. (2006). Communicating Geopolitics Through Postage Stamp: The Case Of Finland. *Geopolitics*, C. 11(S. 4), ss.601-629.
- Rıfat, S. (1926). *Milli Armamız Nasıl Olmalı*. Cumhuriyet Matbaası (Türk Ocağı Hars Heyeti).
- Roberts, R. S. (2006). Identity and the Nation: The Evidence of Postage Stamps. *Heritage of Zimbabwe*(25), 32-41.
- Rosenheck, U. (2016). Philatelic Remembrances: Stamps, National Identity, And Shifting Memories Of WWII In Brazil. *The Latin Americanist*, 60(1), 115-137.
- Rowley, A. (2002). Miniature Propaganda: Self-Definition And Soviet Postage Stamps; 1917-41. *Slavonica*, 8(2), 135-157.
- Süleyman Bulut-Hacı Bulut. (2020). *Pullarla Atatürk: Hayatı ve Mücadelesi 1881-1938*. İstanbul.
- Şükran Düzenli ve Tamer Kavuran. (2005). Cumhuriyet Konulu Anma Serisi Posta Pulları Kataloğu (1933-1993) ve Grafik Çözümlenmeleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5(S. 2), ss. 201-244.
- Tarлакazan, B. E. (2018). Pul Tasarımında Osmanlıdan Günümüze Kadın Figürü. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, C. 7(S. 46), ss.711-722.
- Toker, M. V. (2013). Pul Tasarımındaki Algı. *İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*.
- Tunaya, T. Z. (2016b). *Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938); Kanuni Esasi ve Meşrutiyet Dönemi*. İstanbul: İstanbul Bili Üniversitesi Yayınları.
- Tunaya, T. Z. (2016a). *Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938); Mütareke Cumhuriyet ve Atatürkçülük*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tuncay, M. (2019). İkna (İnandırma) Yerine Tecebbür (Zorlama). *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce-Kemalizm*, C.2, ss.92-97.

- Unat, F. R. (1980, Kasım). Türkiye Armasız Bir Devlettir. *Yıllarboyu Tarih Dergisi*(S. 11), ss.42-43.
- Yazıcı, K. (2014). Tarih Öğretiminde Posta Pullarının Kullanılabilirliğine Bir Örnek; 100 Posta Pulu ile Türk Tarihinden Bir Kesit (1863-1950 Yılları Arası). *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5(S.16), ss.176-199.
- Yıldız, A. (2019). Kemalist Milliyetçilik. *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce; Kemalizm* (Cilt C. 2), İstanbul, ss. 210-234.
- Yılmaz, M. (2019). Erken Cumhuriyet Dönemindeki Toplumsal Değişimi Posta Pulları Üzerinden Okumak. *Milli Folklor*, C. 16, (S.124), ss.230-244.